

MALATYA KONGRESİ'NDE ELEŞTİRİLERE CEVAP

2. Büyük Kongre, Malatya, Kasım 1966.

Tahmin ediyorum ki, konuşmam biraz uzun olacak. Çünkü, takdir edersiniz, 69 delege konuştu, her birisi için bir dakikalık cevap verecek olsam 69 dakika ister. Kaldı ki bazı meseleler hakikaten oldukça anlaşılır izahat istiyor. Birkaç delege burada raporun daha önce kendilerine dağıtılmış olması gerektiği üzerinde durdular. Bu kürsüden büyük sosyalist prensipler adına büyük sözler edildi ve tenkitler yapıldı. Ama böyle tenkitlerde bulunan arkadaşların hiç değilse bazı küçük hususlara dikkat etmesi gerekirdi sanıyorum. Mesela sosyalizm adına büyük tenkitlerde bulunacak bir arkadaş rapor daha önce gerekirdi diye bir tenkit ileri sürecekti idiyse hiç değilse şöyle bir merakta bulunması lazım gelirdi: Acaba bizim tüzükte rapor hakkında bir hüküm var mı ve bu hüküm nedir? Tüzükte rapor hakkındaki hüküm çalışma raporunun büyük kongrede okunacağıdır. Başka hiçbir hüküm yoktur. Rapor kongrede okunacaktır ve rapor kongrede okunmuştur. Bu tüzük hükmüne göre genel merkez raporu bastırmak ve dağıtmak mecburiyetinde dahi değildir. Ve takdir edersiniz ki, bizim kadar parasız olan bir merkez için ve bütün işleri küçük bir kadro ile yüklenmiş bir merkez için bu kadar uzun bir raporu önceden hazırlayıp bastırmak, tashihleri vesaire bu gördüğünüz şekilde elinize vermek bir hayli iştî. Tüzük hükmü de olmadığına göre biz pekâlâ buraya gelir, daktilo edilmiş şekilde okur geçer giderdik. İkincisi, rapor burada okundu. Elde de metin olduğuna göre bu tenkidi yapan arkadaşlar rapor okunurken metinden takip ederler, mühim gördükleri yerleri çizerler, ondan sonra o gün toplantı erken bitmişti, saat sekizde geceleyin de etüt edebilirlerdi.

Bazı delege arkadaşlar da çalışma raporunda neden dış ve iç olaylar üzerinde bir kısım olduğu, hatta uzun bir kısım olduğu üzerinde durdular. Kimisi, bu bir çalışma raporudur, uygulama raporudur demeye getirdi. Kimi delege arkadaşlar bunlar gazetelerde okuduğumuz olaylardan başka bir şey değildir dedi. Gene tekrar edeyim, sosyalizm kelimesinin bu kadar çok geçtiği ve sosyalizm adına bu kadar büyük tenkitler yapılan bir kongrede raporun iç ve dış olaylarla ilgili kısmı olmasaydı, buna lüzum yoktu diye bir görüş ileri sürülmesi, açıkça itiraf edeyim, beni şahsen şaşırttı. Arkadaşlar, biz politik bir partiyiz ve hem de sosyalist politik bir partiyiz. Boyuna bilimsel sosyalizmden bahsediyoruz. Bir politik parti, bir sosyalist parti genel kongresi var ve o genel kongrede dış ve iç olayların parti programı, tüzüğü açısından bir tahlili ve değerlendirmesi yapılmıyor. Nedir, biz yardımlaşma derneği miyiz? Bir politik örgütüz ve büyük kongremizi yapıyoruz. Bu, bir defa, iki taraftan lüzumludur. Çizeceğimiz somut politikayı dünya olayları ve yurt olayları hakkında yaptığımız değerlendirme ışığında tespit edebiliriz, ikincisi, raporun başında belirtildiği gibi, yurt ve dünya olaylarını izlemek, tahlil etmek, değerlendirmek partimiz faaliyetleri arasındadır. Merkez yürütme kurulunun hatta birinci vazifesidir. Siyasi gelişmeleri takip etmek ve değerlendirmek ve sonuçlara varmak. Birinci vazifesi.

İkincisi, birçok arkadaşlarım eğitim meselesinden bahsettiler, bilgi edinmekten bahsettiler. Elinizde bir rapor var ki son iki büyük senenin yurt ve dünya olaylarını derli toplu bir özet halinde ve değerlendirek, yorumlayarak veriyor. Bahsedilen o kadar eğitimin bu da bir kısmı değil mi? Ben beklerdim ki arkadaşlar bu raporu muhafaza etmek, illerine, ilçelerine götürmek ve orada ilçe toplantıları yaparak bu yurt ve dünya olayları üzerinde hasbıhaller, konuşmalar tertiplesinler. Herhalde İşçi Partililer dış ve iç olaylarda doğru bir görüşe, doğru bir değerlendirmeye sahip olmak durumundadır.

Rapordaki değişikliklere veya rapordaki ileri sürülen görüşlerden farklı görüşler[d]e ilk üzerinde durulan mesele, daha önce de işaret ettiğim gibi, doğu bölgesinin meselelerinin bu rapora alınmayışı oldu. Daha önce de izah ettim, bu rapor Türkiye'nin içinde bulunduğu meselelerin bir özeti değildir. Son iki buçuk sene zarfında yeni beliren gelişmelerin, yeni beliren yönlerin bir tahlilidir. Doğru bölge elbette ki memleketimizin temel meselelerinden biri olmakta devam ediyor. Zaten doğu meselemiz programımızdan çıkarılmış değil ki. Elbette ki devam ediyor. Nasıl ki toprak reformu meselesi de temel meselelerimizden biri olarak devam ediyor, ama toprak reformunu raporda söz konusu etmedik, çünkü rapor meselelerle ilgili değil, iki buçuk senelik gelişmelerle ilgili.

Somut olaylara gelince, partinin zannediyorum ki doğu bölgesinde olan olaylara hiçbir partinin göstermediği ve göstermesi de tabii olan bir alakayı göstermesidir. Herhalde burada bahsedilen Sünnilik-Alevilik meselesi alevlendiği zaman meseleyi meclis grubumuz meclise getirmek için çok uğraşmış, ısrarla mecliste gündem dışı konuşmalar istemiş, fakat daima meclis başkanları TİP söz istediği zaman takdir hakkını kullanarak söz vermez. Binaenaleyh ısrarla istediğimiz halde bize söz vermediler mecliste, fakat onun üzerine, aldık senatoya getirdik, senatoda gündem dışı konuşma olarak ortaya koyduk, gazetelere aksetti, ayrıca bir bildiri halinde yayımladık, basına tevzi ettik. Ayrıca haziran sonunda yaptığımız Karadeniz ve Malatya ve Elazığ gezilerinde toplantılarda ben şahsen Alevilik-Sünnilik meselesini [ele] olarak konunun bizim partimiz açısından tahlilini yaptım. Doğuda bu bir sene zarfında iki tane mesele olduğu zaman Diyarbakır milletvekili arkadaşımız iki defa doğuya gitti, mahallinde tespit etti ve geldi, mecliste neticeyi bildirdi. Varto olayında, biliyorsunuz, üç defa TİP'ten heyet gitmiş, tetkiklerde bulunmuş ve gelişmeleri başbakana, hükümete bildirmiş, cumhurbaşkanlığından, Meclis başkanlığından taleplerde bulunmuştur. Binaenaleyh doğu ile ilgili somut meselelerde de partimiz büyük hassasiyet göstermektedir, çünkü hakikaten doğu bölgemiz halkı hem tüm Türkiye halkı gibi sömürülmekte, hem de ayrıca doğulu olduğu için ayrıca baskı altında bir ayrımlı muameleye tabi tutulmaktadır. TİP'nin görüşü ise herkesin bildiği gibi bütün vatandaşlarımızın din, dil, mezhep ayrılığı gözetilmeksizin bir numaralı vatandaş muamelesi görmesidir. (Alkışlar) Ve Alevilik-Sünnilik meselesinde -ayrıca programımızda bu meseleyle ilgili, yanlış hatırlamıyorsam 8. sahifesinde, diyanet işleriyle ilgili bir madde de vardır- ve orada diyanet işlerinin mezhep vesaire ayırım göstermeksizin bütün Müslüman cemaati, Müslüman topluluğu ile ilgilenmesi ve onların bütün ihtiyaçlarının karşılanması gerektiği bir program hükmü haline konmuştur. Demek ki TİP'nin doğu illerine verdiği önem azalmış değildir, devam etmektedir

ve devam edecektir. Tekrar ediyorum, raporda hassaten ele alınmamasının sebebi rapor Türkiye'nin içinde bulunduğu meselelerin bir özeti değil, iki buçuk senedir beliren yeni gelişmelerin bir ifadesidir.

Üzerinde en çok durulan meselelerden birisi teşkilat meseleleri oldu, teşkilatla merkezin ilişkileri üzerinde oldu. Ve ikinci bir nokta da eğitim meselesi oldu. Teşkilatla ilgili tefferruat meselelerinde diğer bir sözcü arkadaşım cevap verecektir. Ben yalnız burada bazı umumi prensipler üzerinde durmak istiyorum.

Arkadaşlarım, her şeyin sosyalisti ve sosyalist olmayanı olduğu gibi tenkidin de sosyalist ve sosyalist olmayanı vardır. Ve ben isterdim ki dün burada tenkitlerde bulunan arkadaşlar sosyalizm adına bir sürü meseleyi eleştirirken, tenkitlerin de sosyalist olmadığı üstünde dursunlar, hiç değilse kendi tenkitlerini yaparken bu ölçülerini kullanarak yapsınlar.

Nedir sosyalist tenkidin niteliği? Sosyalist tenkit, bir kere, yıpratmak, suçlamak için değil, birliği bozmak için değil, partinin birliğini daha da güçlendirmek, partinin ileriye doğru gidişini daha da hızlandırmak ve kolaylaştırmak için yapılır. Ve sosyalist tenkit asla sosyalist partinin demokratik merkezîyetçi niteliği aleyhine bir tenkit olamaz. Prensip olarak. Şimdi denilebilir ki, efendim, bunlar sübjektif birtakım ölçüler, bir tenkidin nerden bileceğiz yapıcı mı, daha hızlandırıcı mı, birliği kuvvetlendirici mi, yahut aksine mi olduğunu? Biz öyle olduğunu iddia ederiz, siz aksi olduğunu iddia edersiniz. Pek o kadar da değil.

Bir defa, sosyalist tenkidin bu söylediğim nitelikte olabilmesi için iki şartın yerine getirilmesi lazım. Tenkitlerimizi yaparken soyut olarak, ideal olarak aldığımız birtakım ölçülere göre tenkit yapmayacağız. Mesela, ne bileyim, mükemmel, iyi çalışan bir merkez nasıl olmalı, mektup yazdığın zaman trak, ertesi gün cevap vermeli, işte, teşkilatı muntazam dolaşmalı. Bilmem basın organı olmalı, şusu olmalı, busu olmalı. Birtakım ölçülerimiz var. Hiç kimse de bunlar böyle olmasın diyemez, hakikaten öyle olmalı. Ama hakikaten tenkit olumlu, yapıcı olacaksa, yıpratıcı ve suçlama mahiyetinde değil, birliği kuvvetlendirip partiyi ileriye götürecek bir nitelikte olacaksa, o zaman tenkitler böyle kafamızda doğru bulduğumuz birtakım soyut ölçülere göre değil, somut zaman ve mekân şartları altında ele alınarak ortaya konur ve yalnız ortaya konmakla kalmaz, bu şartlar altında ne gibi çözüm yolları bulunur bu meseleye, onlar hakkında da bir teklif ileri sürülür. O zaman tenkitler yapıcı, birliği kuvvetlendirici ve partiyi ileri götürücü olur.

Halbuki, bazı delegelerimiz müstesna, yapılan tenkitlerde umumiyetle sosyalist tenkidin bu ölçüsüne asla riayet edilmemiştir. Mesela basın organından bahsedilmiştir. Herhalde siz de takdir edersiniz ki, hemen herkesin üzerinde müttefik olduğu[nu] tekrar ettiği basın organımız olsa, bir günlük gazetemiz olsa fikri muhakkak merkez yürütme kurulunun aklına gelmiştir. Yani iki buçuk senede 13 kişinin aklına gelmeyecek kadar muğlak, karışık, zor bir mesele değil. Herhalde aklımıza gelmiştir. Ha, binaenaleyh böyle bir teklifi ileri sürüp de olmadığından dolayı tenkit ederken ben isterdim ki delege arkadaşım şöyle desin: "Canım, bu herkesin aklına gelebilecek bir şey, bir parti organı olabilmesi". Herhalde bu arkadaşların da, 13 kişinin de aklına gelmiştir. Evvela, neden olmadı acaba, acaba neden olmadı? Bir de desin ki, nasıl olabilir? Bak, böyle koysaydı meseleyi arkadaşımız, neden ol-

muyor ve nasıl olabilir? İşte o zaman bu mesele sosyalist tenkidin ölçülerine uygun bir şekilde konmuş ve tenkit edilmiş olurdu. Fakat neden olmuyor meselesini tahlil etmeden ve nasıl olacağı hususunda hiçbir yol göstermeden, efendim, basın organımız olsun, hele günlük gazete olursa çok iyi olur nevinden tenkitler havada kalan tenkitler olmaktan ileri gidemez. (*Alkışlar*) Yalnız bir delege arkadaşımız bu basın organı konusunda konuşurken biraz somut teferruata indi, mesela dedi ki, şimdi hatırlamıyorum, 250 liralık bilmem ne kadar hisse senedi alırsak bununla yarım milyon olur, yarım milyon da kredi suretiyle bir milyonu bulabildi. O biraz somut olarak girdi, yalnız o. Diğerleri hiç. Şimdi arkadaşlar...

[*Başkan: Müdahale etmeyelim arkadaşlar...*]

Dediğim gibi, bu basın organı meselesini elbet biz de düşündük. Düşündüğümüz şuradan belli ki, partimiz parti olarak, hükmü şahsiyet olarak değil, ama hiç değilse partili arkadaşları[mız] üç defa bir yayın organı çıkarmak teşebbüsüne giriştiler. Bu yalnız demek ki düşünülmekle kalmadı, teşebbüs de edildi. Birinci *Sosyal Adalet* çıktı, ikinci *Sosyal Adalet* çıktı, bir de *Emekçi* gazetesi çıktı. Bunlar partinin organı değillerdi, ama partili arkadaşlar tarafından çıkarılıyordu ve partili arkadaşlar tarafından destekleniyordu. Üçü de yürütülemedi. Demek ki yürütülemeyişinin birtakım objektif şartları vardı. Birincisi, şüphesiz, para meselesi var. Ama bu üç tecrübe de gösterdi ki yalnız para meselesi de değilmiş. Bir kadro meselesi aynı zamanda. Bir yayın organı çıksın demekle olmuyor. Hatta teşebbüse geçmekle de olmuyor. Hatta bu organı birkaç ay, birkaç sene yürütmekle de olmuyor. Demek ki imkansız, demek ki partili arkadaşlarımız arasında henüz bir yayın organını devam ettirecek bir kadro da yok. Bunu biz de kabul edelim. Bunu sadece düşünmekle kalmamışız, partili arkadaşlarımız, bununla ilgilenen, kendilerini yayın organı çıkarmakta yetkili sanan arkadaşlarımız bunu denemişler ve işler yürümemiş. Bir defa bu kadro meselesi. Denenmiş olmuyor. Şimdi haftalık aylık yürüyememiş de günlük gazeteyi çıkaracak bir kadro meselesi büsbütün önemli bir şey. Günlük kadro, günlük gazete, bu milyonlar sahibi gazete patronları ile hususi uçaklar ve kamyonlarla sabahın bilmem kaçında ta orta Anadolu'ya, doğu Anadolu'ya kadar gazetelerini ulaştırabilen kapitalist gazete teşekkülleriyle aynı şartlar altında rekabet edecek bir gazete çıkarmak öyle kolay bir iş değil. Düşünün şartları. Onların şartlarını düşünün ve bizim şartlarımızı düşünün, onlarla rekabet edeceğiz. Çünkü rekabet etmeyip de gazetemizi satamazsak, malum atasözü hazıra hazine dayanmaz, ne kadar para toplasak koysak, o para erir gider. Muhakkak surette gazete masrafını koruması lazım. [...]

Ben [bir gazetecinin hazırladığı] raporu tetkik ettim, rapor hakikaten böyle sudan bir şekilde hazırlanmış değildi. Bir etüde dayanıyordu. Raporda bir adeta sanki yarın çıkıyormuş gibi bütün yatırımlar kalem kalem -makinelere ne yatacak, baskıya ne yatacak, hatta dağıtım için kaç tane minibüs pikap lazım olacak, şoför, mürettip, yazı işleri müdürü, günlük cari masraflar, bütün yatırım masrafları etüt edilerek kalem kalem- yazılmış gayet ciddi bir etüttü ve çıkan netice neydi biliyor musunuz? Bugünkü şartlar altında diğer gazetelerle rekabet edebilmek, tutunacak, iki üç ay sonra kapanmayacak bir gazete çıkarmak için bu hesaplarıyla yapılmış etüde göre en azından 5 milyon lira lazımdı. Görülüyor ki tenkitler yaparken böyle yalnız gönlümüzün dilediği şeyleri ulu orta ortaya atmamak lazım, imkânlar ve

şartlar düşünölmek lazım.

Diğer çok üzerinde durulan bir mesele eğitim meselesi oldu. Eğitim meselesinin evvela ... temel bir prensibe, bir görüşe değinmek isterim. Parti eğitim yaptı, yapmadı, o sonra... Çünkü bu eğitim meselesinde, partinin yürüteceğı eğitim meselesinde fikirlerin çok vazih olmadığı kanısına vardım. Bir defa şunu belirtiyim ki biz programımızda emekçi halkımızı uyarmak, eğitmek dediğimiz zaman buradaki eğitimden kastedilen mana okul eğitimi manasında bir eğitim değildir. Yani sosyalizmin prensiplerini, teorisini anlatan konferanslar vermek, seminerler vermek, gidip köylüye, işçiye sosyalizm nedir, sosyalist iktisat nedir, sosyalizmin gelişme kanunları nedir, bunları öğretmek değildir. Eğer biz işçi-köylü kitlelere önce sosyalizmin ne olduğunu anlatacak, sonra da onu eğitip inandırdıktan sonra oylarını alarak iktidara gelecek isek, eğer anlayışımız buysa biz daha yüzlerce sene iktidara gelemeyiz.

Sosyalist eğitim eylem içinde olan eğitimidir. Sosyalist politik eğitim eylem içinde, aksiyon içinde olan eğitimidir. Diğer çeşit eğitim, yani sosyalizm kanunlarını, prensiplerini, kurallarını vesairelerini vermek, o, parti içi kadro eğitimidir şimdiki safhada. Esasen bir arkadaşım da çok güzel belirtti, köye gittiğimiz zaman sosyalizm şudur, komünizm budur, bizim parti komünist değildir, dinsiz değildir filan dediğimiz zaman köylü bize yahu bunları bırak, bunları, biz bunlar[la] alakadar değiliz. Neyse neymiş sosyalizm komünizm. Benim karım hastaneye gitti, şu oldu bu oldu, hastanede bize şöyle muamele ediyorlar, sen buna ne çare gösteriyorsun. Partimiz buna ne çare getirecek dedi. Diğer birisi de biz 65 yaşına geliyoruz, sizin parti iktidara geldiğı zaman bizim gibi ihtiyarlar ne olacak, onu anlat dedi, dedi. Arkadaşlar, sosyalist eğitim bu iş içindir. Biz kitleyi nasıl kazanacağız, nasıl eğiteceğiz? Kitleler hep diyoruz sömürölüyor, eziliyor, yoksulluk içindedir. Binaenaleyh emekçi kitlelerin kendi yaşantısı ile duyduğu birtakım gayet hayati ihtiyaçları vardır ve özelemleri vardır. Bugün hem umumi müşahedelerden biliyoruz, hem sosyal bilimler mensuplarının yaptıkları anketlerden biliyoruz ki bugün emekçi halkımız eskiden zannedildiğı gibi tevekköl içinde değildir. Bir lokma bir hırka havası içinde değildir. Özelemleri vardır. Hatta Demirel bile dedi ki halkımız yol istiyor, hastane istiyor, okul istiyor, bilmem şunu istiyor, bunu istiyor. Hakikaten istiyor, yani bu anlamda halkımız uyanmıştır. Demiyor benim kaderim böyle, bir lokma bir hırka, bu dünyada böyle gider, öbür ahrette mükâfatlarız. İstiyor, okul istiyor, hastane istiyor, yol istiyor, tohumluk istiyor, yolsuzlukların önlenmesini istiyor, istiyor, özelemleri var. Ve ne istediğinin farkında. Ha, şimdi biz... bir sosyalist partinin vazifesi ve halkı eğitme yolu, halkın bu ihtiyaçlarına, istediğı, hissettiğı özelemlerine, fakat tam formüle edemediğı, bir çıkar yolunu bulamadığı ihtiyaçlarına ve özelemlerine sosyalist açıdan doğru, bilim açısından doğru ve onların o ihtiyaç ve özelemlerine cevap veren çözüm şekilleri, çıkar yol getirmektir. Bunları yapmaktır. Faraza toprak reformunun veya bilmem zanaatkarın sosyal yapıdaki yerinin ne olduğunu bilmeyecektir. Nedir teoriye göre ve bilmesine de lüzum yoktur. Ama getirilen çözüm yolları onun bu hayati ihtiyaçlarına ve özelemlerine cevap veriyorsa ve aynı zamanda bu çözüm şekilleri sosyalizm bakımından, bilim bakımından doğru ve geçerliyse, o zaman biz halkı kazanırız. Ve kendimize kazandığımız zaman, onu bir örgüt için-

de demokratik yoldan iktidar için mücadeleye soktuğumuz zaman, o demokratik mücadele içinde halk eğitilir. O ancak demokratik mücadele içinde ekonomik ihtiyaçlarına cevap veren yolların mücadelesini yapar, kendisi aynı zamanda -o zaman ona bu sefer sosyalist açıdan- bu çözüm yollarının bilgisini de yavaş yavaş edinmeye başlar. Ama aslında kitlelerin, halkın büyük çoğunluğunun tam sosyalizmi bilmesi teorisinin, nazariyesinin kurallarını bu[?].

Biz eğitimden bunu anlamıyoruz. Böyle olursa halkı kazanamayız. Nitekim aynı şekilde bunu da söylüyorlar. Bana bir ecnebi gazeteci söyledi, sizin halkınızın yüzde 60'ı okumak yazmak bilmiyor, okuma yazma bilmeyen insanlara sosyalizmi nasıl anlatırsınız? Ona aynı cevabı verdim. Biz dedim, köylüye gidip de sosyalizm nedir, onu anlatacak değiliz. Sosyalizm dersi verecek değiliz. Onların ihtiyaç ve meselelerine sosyalist açıdan geçerli ve doğru çözüm şekilleri getireceğiz. Arkadaşım, senin şu derdin [var], biz o derdini şu yoldan çözeceğiz diyeceğiz. Bunu yaparken de, ben konuşmalarımdan biliyorum, sırası geliyor, birtakım sosyalist izahlar vermeye giriyor insan. Ama insanın somut, içinden duyduğu bir meseleyi anlatırken araya sokarsanız birtakım kurumsal bilgileri, o zaman o bilgiler de havada nazari bilgiler olmaktan çıkıyor ve arkadaş kendi meselesiyle alakadar olduğu için adeta farkına varmadan bunu öğreniyor. Eğitim budur, eğitim vaaz vermek, konferans vermek değildir. Ve parti çalışmalarında yapılacak en birinci eğitim çalışması budur. Bütün ilçeler, köy temsilcileri, mahalle temsilcileri, fabrika temsilcileri yolu ile kendi mahallinin somut meseleleriyle alakadar olmalıdırlar, olacaktırlar ve bu meseleler bizim programımız ve tüzüğümüz ışığında çözüm yolları teklif edecek, yalnız teklif etmek değil, elinden geldiğince bunların çözülmesi için gayret edecektir. Şüphesiz bu gayretler her zaman semere vermeyebilir, ama kendisinin somut problemlerinin çözülmesi yolunda İşçi Partililerin fiilen gayret gösterdiğini görecektir. Konferanslar, broşürler, seminerler, bilim yayın organları bu demin anlattığım eğitim faaliyeti yürütüldüğü takdirde faydalı, ona yardımcı olarak faydalıdır. O yapılmadığı takdirde havada vaaz vermek kabilinden faaliyetler olmaktan ileri gidemez.

Sonra teşkilatla ilişkiler üzerinde uzun uzun duruldu. Gene burada da maalesef demin başlangıçta işaret ettiğim sosyalist tenkidin uyulması gereken kıstaslarına uyulmadı. Gene böyle nazari, ideal olarak olması lazım gelen kıstaslara göre olan tenkit edildi. Ve ben itiraf edeyim ki o tenkitleri dinlerken bir an için düşündüm. Şu kongre dedim, mesela böyle bir organımız yok, olsaydı hayal ettim, bütün ille-rimizin ilçe delegelerinden müteşekkil olsaydı ve eleştirilen genel merkez değil de il yönetim kurulları olsaydı, ne gibi tenkitler ileri sürülürdü? Çok ilçe kongresinde bulundum, yüzde yüz eminim ki, il yönetim kurulları için de, genel merkez için ileri sürülen tenkitler ileri sürülürdü. Sonra gene düşündüm, gene böyle bir şey yok ya, mesela bir organımız olsaydı da orada genel merkez, il yönetim kurullarını eleştirseydi, acaba ne olurdu? Biliyorum, genel merkezin bir hayli eleştireceği şey olurdu. Acaba yalnız genel merkez mi yazılara vaktinde cevap vermeyen? Ben genel merkezde, hatırlıyorum, bir tane hususu bir defa yazmakla yetinmeyip, ikinci defa, üçüncü defa teyit ettiğimiz halde illerin çoğundan cevap alamadık. Hem de nasıl, Anayasa Mahkemesi'ne verilmesi gereken hesapların gelmesi gibi partimiz için gayet hayati olan bir konuda. Anayasa Mahkemesi'ne hesap vereceğiz, sorumluyuz, netice gayet

ağır olabilir, partimiz için aylarca evvel hesap isteniyor, cevap gelmiyor. İkinci teyit veriliyor ve cevap gelmiyor, bazı illere üçüncü teyit gidiyor hesapların gelmesi için. Bunları illerimizi suçlamak için söylemiyorum. Yalnız demin bahsettiğim kıstası hatırlatmak için.

“Genel merkez illeri dolaşsın”. Kanaatimce genel merkez maddi imkânları dahilinde illeri dolaşıyor. Ama gene burada bir soru soralım: illerimizden kaçta kaçta acaba ilçeleri muntazaman dolaşıyor? İlçelerde muntazam faaliyet yürütüyor? İlçelerimizden acaba kaçta kaç köy, mahalle, fabrika mümessillerini tamamen tayin etmiştir ve onlarla devamlı irtibat halindedir? İllerimizle merkez arasında muhaberat aksıyormuş. Aksıyor, evet öyle, ama acaba illerle ilçeler arasındaki muhaberat nasıl? Bununla şunu demek istiyorum arkadaşlar: bir partinin gövdesi, tüm teşkilatı nasılsa başı da öyledir. Bir teşkilat ilçesiyle, iliyle ve merkeziyle bir bütündür. Bir vücut gibidir. Bir vücut bütünüyle sıhhatlidir veya sıhatsızdır. Partimiz çok zor şartlar altında çalışıyor. İllerdeki, ilçelerdeki vaziyeti biliyorsunuz. Biz de biliyoruz oradaki vaziyeti, ama aynı zorluklar genel merkez için de vakidir.

Biz yeni bir partiyiz, hasım yumruğu içinde kendimizi kabul ettirmeye, tutunmaya ve gelişmeye çalışıyoruz. En iyi bir vasıta olan maddi imkânımız, paramız yok. Hemen hiçbir delege bunun üzerinde durmadı. Sosyalist tenkidin kıstasına uymadığı, yani şartları belirtmediği için. Yahu, bu kadar küçük bir bütçeye, bu kadar az bir parayla daha kirasını bile bilmem kaç aydır öde[ye]meyen genel merkez bu işleri acaba bu kadar yaptığı kadar nasıl yapabildi? Kirasını ödeyemeyen bir merkez, mesela bu raporu şöyle nasıl bastırabildi? Şu kongrenin masraflarını nasıl karşılayabiliyor? Bunun üzerinde tek bir delege arkadaşımız durmadı. Binaenaleyh biz de biliyoruz, o öyle olsun, bu böyle olsun. Neden mesela makbuzlar ve defterler gecikti? Parasızlıktan. Bir defter, bir makbuz diyorsunuz, ama hesabı 15 bin, 18 bin lira tutuyor. O zaman bir tanıdık matbaa, daha ucuza yapacak bir matbaa arıyorsunuz, o ucuza yapan matbaa da tabii ucuza yaptığı için o işi derhal yapmıyor da kendi işinin bir sırasına getiriyor, yapıyor. Binaenaleyh gecikiyor. Tenkitler yaparken ne gibi şartlar vardır göz önünde bulundurmak lazım.

[...]

Bundan sonra burada bir delege arkadaşımız gayet heyecanlı bir şekilde partinin teşkilatına ilgisizliğini belirtirken işte o ilimizde olan müessif hadiseyi söyledi. Elbette ki o müessif hadiseyle ilgilenmek lazımdı. Ama genel merkezimiz ilgilenmiştir. Hâlâ o dava ile ilgilenmektedir. Avukat arkadaşımız davayı takip etmektedir. O kadar ilgilenmiştir ki savcılığa ayrıca müracaat yapıldığından gayri ta hapisshaneyeye gidip muhbir durumunda olan arkadaşın özel ifadesi dahi alınmıştır. Ama efendim, tam olay olduğunun gün ve saatinde bir insan oraya gönderilmemiş. Af buyursun, ama arkadaşımız biraz fazla heyecanlı. Biz İşçi Partililer, hele sorumlu bir mevkide olan bir il başkanı kendi mahallinde bir iki kişi tevkif edildi diye bu derece telaşlanmamalı. Evvela il başkanı kendisi soğukkanlı olacak ve vaziyete el koyacak. Elbette ki merkez de ona yardım elini uzatacak ve nitekim uzatmıştır. Merkez bu şekilde telaşa düşseydi, acaba vaziyet ne olurdu? Akhisar olaylarını biliyorsunuz, yumruğumuzdan büyük taşlar genel başkanımızın ve genel sekreterimizin ve arkadaşlarımızın içinde bulunduğu otomobile atılmış, camları tamamen kırılmıştır. Yani bu arada

taşlarla linç edilmesi bir dakika meselesi olmuştur. Gene biliyorsunuz, Bursa’da -şimdi bazı arkadaşlarımız biz ilçede öyle şeylerle karşılaşılıyor ki, kavgâ ve çatışmalarla karşılaşılıyor dediler. Acaba genel merkez üyelerinin karşılaştığı vaziyetler kadar vaziyetlerle karşılaşılıyor mu? - taşlarla, camlarla otomobillerin camları kırılıyor. İkinci Bursa olayları... fiilen genel merkez üyelerinden bir arkadaşımızın çene kemiği kırılıyor iki yerinden, diğer bir arkadaşımızın kaburga kemikleri kırılıyor. Genel sekreterimiz o kadar ağır dövülüyor ki iki üç hafta evinden çıkamıyor. Ama bunun karşısında zannediyorum ki genel merkezden hiçbir telaş ben görmedim. Keskin sosyalizm sözleri, edebiyatı yaparken bu sözlerle icraatın fiiliyatta ne demek olduğunu anlamamız ve öyle hadiselerle karşılaştığımız zaman soğukkanlılığımızdan, vakarımızdan hiçbir şey kaybetmemeliyiz. (*Alkışlar*) Lüzumsuz korkulara kapılmayacağız, soğukkanlı, vakur olacağız.

Burada yapılan konuşmalarda bu köylü sınıfının önemi hakkında uzun uzun duruldu. Zanaatkâr sınıfının bizim partimiz açısından toplumdaki durumu üzerinde duruldu. Ara sınıflar denilen sınıfların üzerinde duruldu. Bu mesele üzerinde gerek burada, gerek başka kongrelerde durulduğu için ben de konu üzerinde biraz ayrıntılı durmak istiyorum.

Şimdi ilk bakışta bir çelişkili durum var gibi görünüyor ve zannediyorum bu noktada bazı arkadaşlarımız tereddütlere düşüyorlar. Birincisi, bildiğimiz gibi, sosyalizm esas itibarı ile işçi sınıfının ideolojisidir ve sosyalizm işçi sınıfının öncülüğü altında gerçekleşecektir. Diğer taraftan bugünkü şartlar altında bakıyoruz, oyların çoğunluğu bize köylerden geliyor. İşçi arkadaşlarımızdan henüz ümit ettiğimiz, dilediğimiz ilgiyi görmüyoruz. Hatta diğer bazı az gelişmiş memleketlere baktığımız zaman da oralarda devrimci sosyalist harekette köylü sınıfının önemli rol oynadığını görüyoruz. Peki, acaba sosyalist teoride bir değişiklik mi var? Ortada ne bir değişiklik var, ne de bir çelişki var. İşçi sınıfının öncülüğü, bugün de ifade ederiz ve doğrudur, sosyalizme tamı tamına uyan bir ideoloji olarak işçi sınıfının ideolojisidir. Bunun izahları, programları yapılmıştır. Şimdi burada ele alacak değilim. Fakat biz işçi sınıfının öncülüğü derken sosyalizme varacağımız zamana kadar olan bütün devreyi düşünerek söylüyoruz. Sosyalizme varıncaya kadar geçecek olan devreyi düşünerek söylüyoruz. Bütün bu uzun vadelerde ele alındığı zaman işçi sınıfının öncülüğü açık seçik meydana çıkıyor. İkincisi, işçi sınıfının öncülüğü diyoruz, çünkü bir hareketin öncülüğü sadece o harekette hangi sınıfın daha aktif, daha faal olması ile ölçülmez. O harekete hangi sınıfın ideolojisinin yön verdiğiyle ölçülür. Sosyalizm işçi sınıfının ideolojisi olduğu için sosyalist ideoloji altında yürütülen bir hareket dolayısıyla, işçi sınıfının fertleri bu harekete çok katılmasa bile, ama o sınıfın ideolojisi olduğu için o hareket işçi sınıfının öncülüğü altındadır.

Şimdi köylü sınıfının ehemmiyeti bugün ve yarın içinde bulunduğumuz şartlar bakımındandır. Bu da bizim az gelişmiş bir ülke olmamızdan doğuyor. Sosyalizm aslında cemiyetlerin evriminde safhaları koyduğumuz zaman, işte biliyoruz, evvela ilkel cemiyetler vardır, sonra toplumlar [gelişti], kölelik meydana geldi, sonra derebeylik cemiyetleri, sonra kapitalist cemiyetler, sonra da sosyalist cemiyetler, yani sosyalizm aslında bu gelişme basamaklarında kapitalizmden sonra gelecek olan bir devredir. Çünkü sosyalizmin meydana gelmesi için o toplumun ileri derecede sana-

yilemiş, teknolojisi ilerlemiş, üretim problemini çözmüş olması lazım gelir. Şimdi bu hüküm doğrudur, ama bu hükmün muhalifi doğru değil. Bazıları bu hükümden şunu çıkarıyorlar: mademki sosyal evrimde esas olarak sosyalizm kapitalizmden sonra gelecek bir devredir, öyleyse bütün toplumlar kapitalist devreden geçmek zorundadır ve Türkiye de evvela kapitalist safhadan geçecektir, sonra sosyalist olacaktır. Bu netice doğru değildir. Yani demin söylediğim hükmün muhalifi doğru değildir. Az gelişmiş ülkeler, bir defa, buradaki konuşmamızda, konferanslarımızda, programımızda uzun uzun anlatılanlar üzerinde durmayacağım, dünyadaki tarihi şartlar bakımından, Türkiye'nin tarihi şartları bakımından, Türkiye'nin kapitalist yoldan kalkınmasına imkân yoktur bir kere, mümkün olmayan bir şeydir. Binaenaleyh, evvela kapitalizm, o mümkün değilse pekiyi sosyalizme gidiş ne olacak? Şu olacak: Sosyalizmin meydana gelmesi için birtakım ön şartların mevcut olması gerektiğine göre -yani toplumun muhakkak surette sanayileşmiş olması, tarım ekonomisi olmaktan kurtulması, ekonominin temelinin sanayiye oturması işleri teknolojiye geçmiş olması, üretim problemini çözmüş olması gerektiğine göre- demek ki az gelişmiş memleketler tam bir sosyalist düzene geçmeden önce şu veya bu uzunlukta artık kapitalist olmayan yolda bir gelişme safhası geçirecektir. Buna [?] yahut sosyalizm öncesi safha denir, sosyalizmin temellerinin atıldığı ön safhanın meydana getirildiği -ne derseniz, yani terim olarak- böyle bir safhadan geçecektir. Biz buna dedik ki sosyalizme yönelmiş kapitalist olmayan bir kalkınma yolu. Ve bu kapitalist olmayan kalkınma yolunun niteliği, devlet sektörü ne olacak, özel sektör ne olacak vesaire, bunları da programımızda teferruatıyla anlatmış olduk. İşte şimdi bu safhadadır ki, yani sosyalizme geçmeden evvela az gelişmiş bir memleket olarak geçirmek zorunda olduğumuz bu hazırlama, hazırlanma safhasındadır ki, köylü sınıfının ehemmiyeti vardır.

Vardır, çünkü az gelişmiş memleket olarak Türkiye'nin, programımızda da belirtildiği üzere, ekonomisi tarıma dayanır ve bu geri bir tarımdır. Geri teknikle, ilkel araçlarla yapılan bir tarımdır. Bir memleketin ekonomisinin temeli tarıma dayanırsa, elbette ki orada da sayıca ve ekonomik bakımdan önemli olan tarım kesiminde çalışanlar olacaktır. Sonra, ikincisi sayıca bir kere önemli. İkincisi, toplumların gelişmesi, toplumlar gelişiyor ya, toplumlar gelişirken toplumun sosyal yapısı bir satır halinde ve tam böyle bir at başı beraber olmaz. Toplumun çeşitli kesimlerinin değişme sürati birbirinden farklıdır, bunun için de toplumlar gelişirken bazı kesimler daha ileriye gider, bazı kesimler daha geri kalır ve birtakım tikanıklıklar ve gerginlikler meydana gelir. Azgelişmiş ülkelerde, bu arada Türkiye'de, en geri kalan kesim binaenaleyh en fazla tikanıklığın meydana geldiği kesim, tarımdır, plancılının tabiriyle en darboğazın meydana geldiği yer tarımdır. Onun için, toplumda olan ileriye doğru gelişme hamlesi, itici kuvveti bilhassa tarım kesiminde zorlanmaktadır. Çünkü en büyük tikanıklık orada. Neden en büyük tikanıklık orada? Çünkü tarım sektöründe feodal artıklar en kuvvetle mevcuttur. Halbuki sanayi ve ticaret sektöründe feodal artıklar hemen hemen hiç kalmamıştır. Orada kapitalist bir safhaya geçilmiştir. İleri bir kapitalizm değil, ama gene bir kapitalist safhaya geçilmiştir. Küçük zanaatlarla esnafılık da feodal derebeylik düzeninden kalma artıklardır. Vakıa, çıkarık-usta münasebeti daha önceki üretim sisteminden bir artı kalıştır, ama

gene de çırak ve usta tarafından yapılan küçük zanaat üretimini kapitalist bir safhanın kanunlarına tabi olduğu için o arada bir üretim şekli olarak esas itibariyle feodal artıklar temizlenmiştir. Ama tarımdadır ki feodal artıklar, gene tabii eskisine nispetle, değişmiş olarak, değişmiş de olsa daha bk ağırlıkta devam etmektedir. Çünkü ağa ve yarıcı-marabacı münasebeti bir toprak kiracısı ve toprak sahibi münasebeti değildir. Yani aradaki münasebet bir kira akdi olmaktan daha öte birtakım sosyal, hatta politik münasebetleri içine alan bir münasebettir. Biliyoruz ki, ağa kiracılarının, marabalarının oy hakkına sahiptir. Hatta onlar gitmiyorlar bile sandığa, doğuda, biliyorsunuz, gidiyor ağa, benim 180 oyum var diyor, birkaç tane de yanında adam getiriyor, çeşitli parmak basmak için, kadınlar sandık başına gelmiyor ve onlar adına oyunu kullanıyor. Ve kiracısının, marabacısının başka türlü olmasına imkân yok. Ağa hakikaten o eski derebeylik düzeninden kalan birtakım sosyal, hukuki ve politik nfuzlara, salahiyetlere sahiptir.

Binaenaleyh, feodal düzenin artığı bilhassa tarımda mevcut olduğu için en bk tıkanıklık orada, en bk zorlanma oradadır. Bundan dolayıdır ki, tarımdaki köylü halkımız sadece oyu ile [böyle] aleyhte olmakla kalmıyor, ayrıca bu durumdan dolayı devrimci bir sınıfa dahil oluyor. Umumiyetle sosyolojik bakımdan hareket yeri, değişme yeri, müdahale merkezi şehirlerdir. Her toplumda, medeniyet merkezleri şehirlerdir. şehirlere nispetle tarım bölgesi kendi içine kapalı, daha durgun, daha muhafazakr, çok daha yavaş gelişen bir kısımdır. Ama az gelişmiş memleketlerde demin anlattığım hususiyetten dolayı tarım sektörü ve oradaki halk, köylü halk devrimci, yani değişmeden yana olan bir duruma gelmiştir. Köylü halkımızı devrimci, değişmeden yana olmayı getiren başka şartlar da vardır. Birincisi, programımızda anlatıldığı gibi, 48'den beri bazı toprakların makineyle işlenmesi neticesi köylünün topraktan kovulması, topraksız kalması, birden, toprağa bağlı olmayan, seyyal, hareketli bir işçi kitlesi meydana getirmiştir. Nüfusun süratle artışı, toprağın azalışı da gene bir kısım köylü nüfusun topraktan kopmasına, topraksız kalmasına, binaenaleyh kkszleşmesine yol açmıştır. Bütün bu faktörler, köylü sınıfını değişmeden yana devrimci bir hale getirmiştir. Bu iki nedenden dolayı köylü sınıfı hem sayıca çok, hem de devrimci bir hale gelmiş olduğu için bu safhada İşçi Partisi'nin destek kaynağı köylülerdir ve köylüler olacaktır. Ama bu durum işçi sınıfının öncülüğü meselesiyle çelişir değildir, benim anladığımca.

İşçi sınıfı meselesine gelince, işçilerimizin hele partiye neden gerektiği kadar iltifat etmediğinin sebeplerini anlatmıştım. Bu sebeplerin bir kısmını arkadaşlarımız belirttiler. İşilerimiz hl köyden tam kopmuş değildir. Yani tam bir sanayi işçisi haline gelmiş değildir. Bir bu var. Bir de tabii yapılan tertipler var. Bütün işçi arkadaşlarımız biliyorlar ki, değil parti yesi olmak, partide sekreter, il başkanı filn olmak, sadece parti yesi olduğunu haber aldığı zaman dahi patron bk baskı yapmakta, işten çıkarmak tehdidini yürütmektedir. Kaldı ki, bir üçüncü faktör, işçilerimizin durumu her ne kadar çok iyi olmasa da gene beğenmediğimiz gecekondulardaki hayat şartları dahi kyllerdeki hayat şartlarına nispetle daha üstündür. Binaenaleyh bugün için, hiç değilse muntazaman iş bulmuş işçiler için kaybedecekleri, kaybetmekten korktukları bir şeyler vardır. Halbuki demin bahsettiğim topraktan kopmuş, hiçbir şeyi olamayan, yoksulluğun en dip kısmında bulunan köylü için

kaybedecek bir şey yoktur. Onun için işten çıkarılma diye bir şey yoktur. Bütün bunlardan dolayıdır ki bu safhada köylü sınıfımız mühim bir rol oynamaktadır.

Niyetim burada küçük esnaf ve zanaatkârın durumuna geçmekti, ama çok uzayacağı için ve küçük esnaf ve zanaatkârın durumu tüzüğümüzün 58. maddesi görüşülürken tekrar oraya geleceği için küçük esnaf ve zanaatkârın toplumumuzdaki yeri ve parti programı açısından önemi konusunda 58. madde üzerinde dururken konuşmayı tercih ediyorum, çünkü yoksa çok uzayacak bu konuşma. O mesele üzerinde daha duracağım.

Ara tabakalar meselesi kâfi derecede programda ele alınmıştır. Yalnız çok önemli bir hususu bir daha belirtmek isterim. Bu konuya değinen bir sayın delege arkadaşımız, ara sınıflar, orta sınıflar bizde daima ilerici olmuştur, bugün de antiemperyalist ve ilericidirler dediler. Ve dediler ki ilericilik koşullar önünde değerlendirilmelidir. Doğrudur, koşullara göre değerlendirilmelidir, ama şuna dikkat etmek lazım: Koşullar değişirse tabii o zaman değerlendirme de değişir. Bir defa, ilericilik-gericilik kavramlarına muhteva vermek lazımdır. Sınıf açısından ele alıp değerlendirmedikçe ilericilik-gericilik kavramları havada kalan kavramlar oluyor.

Mesela bizde, feodal düzenin tasfiyesi mümkün olduğu müddetçe bizde bu orta tabakalar ilerici bir rol oynamışlardır. Neden? Neden, sosyalist miydi onlar? Hayır. 18. asırdan beri, yazdıklarına söylediklerine baktığımız zaman tamamen bir burjuva ideolojisi içinde ve Osmanlı İmparatorluğu'nda, daha sonra Türkiye Cumhuriyeti'nde kapitalist bir gelişmeyi sağlamak niyetinde oldukları aşîkârdır. Ama kapitalist yoldan gelişme Osmanlı İmparatorluğu'nun merkezî derebeylik sistemine göre elbette ki daha ileri bir safhaydı, bunun için ilericiydiler. Milli kurtuluş savaşında da ileri bir rol oynadılar. Ama biz unutmayalım, bu milli kurtuluş savaşı meselesi[nde] hakikaten bugün dünyada Türkiye'nin durumunda olan bir ikinci memleket yoktur. Onun için Türkiye'de sosyalizmin uygulanması başka memleketlerle yüzde yüz uyuşmaz. Efendim, milli kurtuluş savaşlarının gayesi demokratik devrimdir. Bilmem antikapitalist, antifeodal, antiemperyalisttir. Çünkü [20.] asır başında şöyle yazılmıştır, böyle yazılmıştır. Yazılanları bugünkü şartlar içinde ele almak lazım. Bugün [20.] yüzyılın başında ve ilk yarısında değiliz. İkinci yarısında'yız ve biz öyle bir az gelişmiş memleketiz ki, o demokratik devrim denilen safhayı milli kurtuluş hareketimiz vermiştir. Milli kurtuluş hareketimiz zafere ulaşmıştır. Üstünden 43 sene geçmiş, şimdi ikinci bir milli kurtuluş safhasına gelmiş bulunuyoruz. (*Alkışlar*) Yok böyle bir az gelişmiş memleket. Biz diyoruz ki, bu ikinci safhada gene öncülük orta sınıflara ve orta sınıfların burjuva ideolojisini aşmayan fikirlerine göre yürütülürse bu hareket tekrardan yarıda kalır, tekrardan bir yere kadar milli kurtuluş hareketimizi getirdikten sonra iş geri teper, yarım kalır ve yeniden sömürgeciliğin kucağına düşeriz. Bugün verilecek milli kurtuluş savaşının zafere ulaşması, bu bağımsızlık ve antiemperyalist hareketin sosyalist hareketle beraber yürütülmesi ve hareketin sonunda sosyalizme müncer olması ile mümkündür. Hatta yalnız bizim için değil, bütün az gelişmiş memleketlerin problemi budur. Raporun o kısmında anlatmaya çalıştığımız gibi, bugün az gelişmiş memleketler, milli kurtuluş savaşını yapmış memleketler bizim birinci milli kurtuluş savaşından sonra geçirdiğimiz safha içindedirler. Ve bocalamaktadırlar. O az gelişmiş memleketlerde de eğer milli

kurtuluş savaşı ekonomik bir savaş olarak yeni sömürgecilığe karşı devam ediyor, eğer kapitalist olmayan, sosyalizme yönelmiş rota üzerinde oturtulur, öyle geliştirilirse muvaffak olacaktır. Eğer bir devlet kapitalizmi haline gelecekse, yeni sömürgecilığe taviz verilerse, tıpkı bizim gibi yeniden o askeri olarak kovdukları emperyalist kuvvetlerin kucağına düşeceklerdir. (*Alkışlar*)

Antiemperyalist mücadele antikapitalist mücadele değildir tezi yanlıştır. Mücadelenin antiemperyalist ve antifeodal oluşu aynı zamanda antikapitalist olmasına mani değildir. Değildir, çünkü memlekette sadece feodal artığı bir düzen yok, demin söyledik, feodal artığı düzen var, ama ticarete ve sanayide gelişmiş ve gelişmekte olan, kendi sınırları içinde memleketi kalkındıracak derecede hiçbir zaman gelişmeyecek, ama kendi sınırları içinde montaj sanayi, bilmem ne sanayii, ecnebi sermayeye ortaklık vesaire, ama gelişmekte olan bir sanayi sektörü de var, demek ki bir kapitalist sektör var. İşçi arkadaşlarımız biliyor, yok mu patronlar? Yok mu kapitalist sektör? Yoksa eğer, grev ne oluyor, lokavt ne oluyor, toplu sözleşme ne oluyor yoksa eğer kapitalist sektör? Bugün işçi sınıfı ile kapitalist sınıf arasında sendika hareketinde bir mücadele yok mu? Nedir grev? Grev bir mücadele aracıdır. Nedir toplu sözleşme? Bir mücadele hareketi. Bizim karşı taraf sınıf mücadelesi dendiği zaman hemen akıllarına ihtilal geliyor. İhtilal sınıf mücadelesinin en son, en keskin şeklidir ve nadiren vuku bulur. Ama her an, her dakika bütün sınıflı toplumlarda bir sınıf mücadelesi vardır. Bir sessiz yürüyüş bir sınıf mücadelesidir, bir miting bir sınıf mücadelesidir, grev haydi haydi bir sınıf mücadelesidir. Kapitalist sektör yoksa, kapitalizme karşı mücadele yoksa, bu işçi yürüyüşleri, bu grevler nice oluyor? Fakat bu kapitalist gelişmenin bizde bir milli burjuvazi de teşkil etmediğini genel başkanımız belirtti. İşçi sınıfı ile kapitalist sınıf kendi arasında bir mücadele yaparsa, bu da mümkündür, ama ikisi birden yabancı sermayeye karşı birleşebilir. Böyle vaziyetler vardır. Ne zaman birleşir? Eğer kapitalist sanayici hakikaten milli sanayici ise. Yani hakikaten memleketi sanayileştiren bir yatırım yapmış, yabancı kredilerden faydalanmamıştır. Yabancı şirketlerle lisans alışıveriş yapmamaktadır, yabancı sermaye ile herhangi bir ortaklık içinde değildir. O zaman yabancı sermayeye direnir, çünkü dokuduğu kumaşı rekabet edemez, yabancı mamulün buraya gelmesinde rekabet edemez. Rekabet edemediği için ona direnir. O direndiği zaman şöyle bir çelişmeli, fakat gerçek vaziyet meydana gelir: İç münasebetler bakımından işçi sınıfı ile kapitalist sınıf birbiriyle mücadele eder, işçiler daha çok haklar elde etmek için, kapitalist vermemek için mücadele eder, ama ikisi birden yabancı sermaye gelince birleşirler. Bu olabilir, bu mümkündür, ama bizde böyle bir vaziyet yok, çünkü gerçekten bir milli burjuvazi yok.

[*Bazı müdahaleler... Başkan: Lütfe karşılıklı görüşmeyin efendim.*]

Efendim, eğer bir memlekette demin anlattığım anlamda milli bir burjuvazi, yani yerli sanayi varsa olur. Mesela Yunanistan'da sanayiciler Ortak Pazar'a karşı direnmektedirler. Neden? Kendi milli sanayimiz kendi ayakları üzerinde duran, gerçekten yerli bir sanayi değil, yabancı sermaye ile ayakta durabilen bir ortak sanayi de onun için. Bu mesele üzerinde duruyoruz, çünkü bu hareketi, sosyalizm hareketini biz TİP'liler bilhassa yürüteceğiz. Çünkü teşkilatımızın en bilinçli, en teşkilatlı, en mücadelecisi uzvu biziz. Onun için biz[im] yürüttüğümüz mücadelenin niteliği-

ni, rotasını çok iyi bilmemiz lazımdır. Yoksa şaşırabiliriz, bu çeşit fikirler arasında şaşırabiliriz. Programda belirtildiği gibi, bu anlattığım mesele bütün demokratik kuvvetlerin antiemperyalist işbirliğiyle çelişki halinde değildir. Bu bir sosyalistlerin bağımsızlık mücadelesini tekeline alması vaziyeti değildir. İşbirliği yapacağız en iyi imkânla, ama diyoruz ki bu cephe içinde belkemiği, itici kuvvet, nüve ne olmalıdır? Diyoruz ki sosyalistler olacak. Eğer sosyalistler bu birleşik cephe hareketinin bu yönünü etkileyen bir kuvvet olmazsa, bu tıpkı birinci kurtuluş savaşımız gibi yarıda kalır diyoruz. Diyorlar ki, efendim, mademki böyledir, sosyalist olmayanlarla nasıl işbirliği yapacaksınız? Aman efendim, cevap gayet basit, işbirliğini biz sosyalist platform üzerinde yapmayacağız, elbette ki sosyalist olmayanla sosyalist platform üzerinde işbirliği yapılmaz. Bağımsızlık mücadelesinde somut hedefler ortaya koyacağız. Ve nitekim Amerikalılara karşı direnme somut hedefini ortaya koyduk ve bu hedef karşısında görüyoruz ki sosyalist işçi partili olmayan, hatta sosyalist olmayan insanlar ve teşekküller de birleşmektedir. Ankara mitingine iştirak eden kurumlardan hangisi TİP'e bağlıydı? Kaç tane TİP'li insan vardı? Görülüyor ki somut bir hedef ortaya attığın zaman sosyalist değildir, o partiden, bu partiden değildir meselesine gelmeden, kim hakikaten bağımsızlıktan yanaysa o da harekete katılıyor. İşte, gayet açık bir misaldir. Somut bir hedef olsun, o hedef etrafında bütün güçleri birleştirirsiniz. Ama bu hedefleri koyup hareketi yürütürken daima bu hareketin yöneticiliğini [yapanın], yani bunun harekete getirici kuvvetinin sosyalizm ve onun partisi olan TİP olmasına dikkat etmek lazım.

Sonra bir arkadaşımız TİP'nin din konusundaki tutumu üzerinde durdu. Diğer bazı arkadaşlarımız da galiba o delege arkadaşımızı ima ederek, bu söylediklerini kanaatımca yanlış anlayarak, efendim, biz propagandamızda dini ele almaya kalkarsak biz de öbür partilerin durumuna düşeriz şeklinde mütalaa yürüttüler. Bu din konusu hakikaten çok önemli olduğu için bu konu üzerinde de bazı açıklamalar yapmak isterim. Hepimiz biliyoruz, TİP'nin samimi kanaati odur ki bütün vatandaşlar dini inançlarını ifadede, ibadette tamamen serbest olmalıdırlar ve iktidarlar vatandaşların dini inançlarına ve ibadet serbestliğine tamamen saygılı olmalıdır. Bu bizim samimi kanaatımız. *(Alkışlar)* Ve yine sözlerimin başında belirttiğim gibi, programda da yazıldığı gibi, bir diyanet işleri başkanlığı müslümanlar arasında fark gözetmeksizin bütün müslümanlık camiasına hizmet etmelidir.

[Başkan: Oturduğunuz yerden konuşmayalım arkadaşlar, hatibi sükûnetle dinleyelim.]

Fakat din meselesi bu kadarla bitmiyor, neden bitmiyor, çünkü sömürücü hâkim sınıflarla kanunlar dahilinde demokratik yoldan verdiğimiz mücadelede, hâkim sınıflar dini bize karşı bir araç olarak kullanıyorlar. Yalnız bunlar dinsiz demekle kalmıyorlar, öyle olursa üzerinde durulmaz, fakat bu bozuk düzeni devam ettirmek, kendi sınıf hâkimiyetlerini devam ettirmek üzere dini bir vasıta olarak kullanıyorlar. Bugünkü bozuk düzeni haklı göstermek için dini yardıma çağırıyorlar. Bu vaziyette kaldığımız zaman biz de mücadelemizi yürütebilmek için karşı sınıftan elinden bu silahı almak mecburiyetindeyiz. Kaldı ki bu silahı yanlış olarak kullanıyorlar. Şimdi iki şeyi birbirinden hepimiz gayet açık seçik tefrik etmek mecburiyetindeyiz. TİP'nin ileri sürdüğü sosyalizm dinsel sosyalizm değildir. Biliyorsunuz,

bilhassa Ortadoğu ülkelerinde Hristiyan sosyalizmi olduğu gibi Batı'da Müslüman sosyalizmi diye bir hareket geliştirilmektedir ve bu sosyalizm Müslümanlığa dayandırılmaktadır. TİP'nin ileri sürdüğü sosyalizm dinsel sosyalizm değildir. Daima tekrarladığımız gibi, TİP bilimi hedef olarak almıştır, usul olarak almıştır ve bilim ışığında kendi toplumunun tarihi gelişmesini ve bugünkü şartlarını tahlil ederek çözüm yolları getirmektedir. Binaenaleyh biz sosyalizmi dine dayandırarak değil, ilme, bilgiye, mantığa ve bugünkü mevcut şartlara, kendi toplumumuzun ihtiyaçlarına dayandırırız. Ama karşı taraf dini bir mücadele silahı olarak kullandığı, bugünkü bozuk düzeni, istismar düzenini devam ettirmek için bir dayanak olarak kullandığı zaman onun elinden bu silahı almak mecburiyetindeyiz. Diyor ki beş parmak bir mi bak, Allah sizi böyle yarıcı, marabacı yaratmış, bizi de ağa yaratmış. Bu duruma razı olmamamız lazım. İşte, toprak mülkiyeti, vergi adaleti komünistliktir, dine aykırıdır. Bunlar karşısına çıkıp da, efendim, TİP vatandaşların dini hürriyetlerine, ibadetlerine saygılıdır demek kafi değil. Bu, cevap vermiyor ithamlara. O zaman demek lazım ki biz ilim ışığında sosyalizmin yürütülmesinde program getiriyoruz, ama bunlar dini yanlış olarak, yalan olarak dini kendi sınıf menfaatlerine alet ediyorlar diyeceğiz ve bunları onlara ispat etmek mecburiyetindeyiz. (Alkışlar)

[...]

Toprak mülkiyeti, vergi adaleti dine aykırıdır dendiği zaman ispatını söylemeleri lazım. Nedir dinin kaynağı diyeceksiniz. Kuran mı? Hadisler mi? Gösterin bakalım nerede toprak kanununa aykırı bir hüküm var? Nerede vergi kanununa aykırı bir hüküm var? Bu anlatılırken dini siyasete alet etmek değildir. Dini siyasete alet etmiyoruz. Neden? Bir defa insanların dini hislerini heyecanlandırarak, sömürerek çıkmıyoruz. İkincisi, programımızı, sosyalizmi, “din de zaten böyle söyler” diyerek kabul ettirmeye çalışmıyoruz. Ama karşımızdaki bunu bize silah olarak kullandığı zaman mecburuz o silahın yalancı bir silah olduğunu ortaya koymaya, mecburuz, bu silahı bırakamayız onların eline. Bu konuda emekçi kitleleri aydınlatmaya mecburuz.

Laiklik ilkesi meselesine gelince, bunu delege arkadaşımız gayet iyi izah etti. Bizim laiklik anlayışımız, Batı'dakinden farklıdır. Bazı aydınlar şuna kadar işi yapıyorlar: Anayasa, diyorlar, bir çelişki içindedir; bir taraftan devleti din işlerinden ayırıyor, diğer taraftan anayasa müessesesi olarak diyanet işlerini getiriyor. Mademki ikisi ayırıcıdır, nasıl olur da diyanet işleri devletin bir parçası olur? Bir anayasa müessesesi olur? Hiç bunda bir çelişki yok. Tam tersine... Neden diyanet işleri başkanlığı bir anayasa müessesesi olarak konmuştur? Bunun için konmuştur: Laik cumhuriyet rejiminin uygulanmasını sağlamak için. Diyanet işleri başkanlığının ilk vazifesi toplumun dinî hayatını o şekilde düzenlemek, kontrol altına almaktır ki toplumun dinî hayatının devam etmesi laik cumhuriyet rejimine aykırı olmasın ve onu zedelemesin. İlk vazifesi budur diyanet işleri başkanlığının. Bu iki kesimi, dinsel hayat kesimi ile dinsel olmayan kesimi birbiriyle çatışmadan ve bilhassa laik cumhuriyet rejimine halel gelmeden ilmi hayatın akışını temin etmesidir. Binaenaleyh çelişme yok. İlk vazifesi onun laiklik rejimini uygulamaktır. Ve gene diyanet işleri başkanlığı bir anayasa müessesesi olmak hasebiyle anayasanın 12. maddesi ışığında vazife görmek zorundadır. Mademki kanunlar önünde din, dil, mezhep farkı gözetilmeden herkes

eşittir, öyleyse diyanet işleri başkanlığı da Müslümanlarla ilişkili işlem görürken, bunların arasında Müslüman camiasında ayrımlar yapmadan hepsine hizmet etmek mecburiyetindedir. Ve bizim bu anayasa maddelerinin bu şekilde gelişi bizim tarihimizin bir zorunluluğudur, çünkü bizim tarihimizde ta 19. asrın başından bu yana toplumda ilerleme, değişme hareketleri geliştikçe hep mevcut düzenin değişmesini istemeyen çevreler dini demin anlattığım manada bir silah olarak kullanmışlardır. Yenilikler gavurluktur diye önüne çıkmışlar, o günkü düzenin devam ettirilmesi için o zamanların hâkim kuvvetleri dini bir sınıf mücadelesi aracı olarak kullanmışlardır. Ama bir arkadaşımızın belirttiği gibi, bunun yanı sıra ilerici bir kesime girilmiştir ve bugün bilhassa diyanet işleri başkanlığındaki son kriz ve Elmalı'nın ordan uzaklaştırılması göstermiştir ki, dinî kesimde de bir bölünme, bir ikilik vardır; daha ilerici olanlar ve gericiler ve bunların birbirleriyle mücadelesi vardır.

Sonra bazı arkadaşlarımız partinin seçimlerden sonra parlamentarizme saptığını söylediler. Hatta bir arkadaşımız revizyonizm tabirini kullandı. Parti ne parlamentarizme saptmıştır, ne de revizyonizme saptmıştır. (*Alkışlar*) Deyimleri güzel kullanmadan evvel biraz muhtevalarını tahlil etmek gerekir. Bir sosyalist parti parlamentoya girmekle parlamentarizme saptmış olmaz. Hatta bizim gibi küçük ve zor şartlar altında çalışan bir parti parlamentoya küçük bir grup sokar da o parlamentoya ilk girişi devresinde teşkilatı ile gereği gibi meşgul olamazsa gene parlamentarizme saptmış olmaz. Parlamentarizme saptmak ne demektir? Parlamentarizm aslında küçük burjuva reformculuğudur. Yani mevcut düzende köklü dönüşümler yapmaktan vazgeçmek, mevcut düzeni köklü dönüşümlerle bir nitelik değişikliğine uğratmaktan vazgeçmek, bu değişikliği işçi sınıfı başta olmak üzere emekçi kitlelerin örgütlü, bilinçli mücadeleci hareketiyle gerçekleştirmekten vazgeçmek demektir parlamentarizm ve revizyonizm. Yoksa parlamentoya girmek, parlamentoda çalışırken teşkilatla kâfi derecede meşgul olamamak parlamentarizm değildir. Bir parti parlamentoya girmişse, ama orada ve dışarda anayasa istikametinde köklü dönüşümlerle bugünkü düzeni iktidara geldiği zaman da bitireceğini, temelden değiştireceğini açık seçik söylüyorsa ve bu değişmeyi öbür partiler gibi pasif anlamda oy almakla değil, - elbette ki oy almakla iktidara geçeceğiz- ama sosyalist anlamda oy almakla burjuva anlamda oy almak arasında da fark var. Burjuva partiler esasen toplumun mevcut ideolojisi dahilinde faaliyet gösterdikleri için oy meselesiyle seçimden seçime meşgul olurlar ve oy avcılığı suretiyle oy toplamağa kalkarlar. Yani o kısa evrede herkesin nabzına göre şerbet vererek Alevisine Alevilik yolunda, Sünnisine Sünnilik yolunda, işçisine işçi yolunda, patronuna patron yolunda, yani herkese mavi boncuk sendedir politikasını şey yaparak, hisleri, heyecanları işleyerek el çabukluğu marifet oyları alıp parlamentoya gitmek yolunu yaparlar. Biz de oylarla parlamentoya gideceğiz, ama öyle oy avcılığı ile değil. Biz diyoruz [ki] emekçi halkı eğiterek, uyandırarak, teşkilatlandırarak ve onların bilinçli oylarını kazanarak parlamentoya gideceğiz. (*Alkışlar*)

Devrimcilik meselesi, şimdi açık söyleyelim, yani bazı arkadaşlar revizyonizm mevizyonizm, yok parti yumuşak gidiyor filan dediğine göre her şeyi açık konuşalım, devrimcilik mutlak surette ihtilalcilik demek değildir. Devrimciliğin iki şekli vardır, silahlı şekli, silahsız şekli. Devrimcilik aslında sosyal yapıda değişiklik, sosyal

yapıyı değiştirmek demektir ve bu sosyal yapıyı emekçi halkın bilinçli, örgütlü mücadelesiyle değiştirmek demektir. En son anda iktidar nasıl alınır? Hâkim sınıflar müsaade etmediği, baskıya, teröre gittiği, halkın en basit ihtiyaçlarına cevap vermediği için toplumda bir çöküş hali gelir ve halkta bir direnme hali gelirse, o son iktidara geçiş şeyi ihtilalle olabilir, yani ayaklanma vesaireyle. Veya biz ki ... biz öyle ümit ediyoruz, halkı bu anayasa nizamı içinde demokratik yollardan bilinçlendirir, teşkilatlandırırız -iktidara geçmek meselesi bir sınıflar kuvvetleri dengesi meselesidir- biz halkı kâfi derecede bilinçli hale getirirsek zaten bizim burjuvazi güçsüz bir burjuvazidir, kompradordur, çünkü o zaman çok muhtemel ki, bizim hâkim sınıflar anayasayı çiğnemek, bizim demokratik yoldan iktidara gelmemizi önlemek isteseler de buna muvaffak olamayacaklardır. *(Alkışlar)* Bu bir sınıflar kuvvetinin dengesi meselesidir. Ve bu dengenin ne olacağı bir taraftan hâkim sınıfların tutumuna bağlıdır, nasıl hareket edecekler, gerçek ekonomik güçleri ne olacak, bir taraftan da bizim gücümüz ne olacak? Onlar çiğnemek isteyecekler anayasayı, iktidara gelmenize mani olmak isteyecekler hiç şüphe yok, ama istediklerini yapabilecekler mi? Biz iyi çalışırsak, biz iyi örgütlenirsek, biz halkı uyandırırız, onlar o isteklerine ulaşamazlar ve biz de onlar yolu ile iktidara geliriz. Ama dediğim gibi bizim oy almamız bir oy avcılığı meselesi değildir. Binaenaleyh devrimcilik meselesinin kıstası budur. Esas yapıda bir değişiklik ve bu değişikliği emekçi kitlelerin bilinçli, örgütlü mücadelesiyle gerçekleştirmek. Bir parti bunu savunduğu, bütün hareketlerinde bu rotada gittiği müddetçe, o partiye ne parlamentarizme saptı, ne revizyonizme saptı, ne şu ne bu diyemezsiniz. *(Alkışlar)*

Mesele, arkadaşlar, sözlerde sertlik değildir. Biz hiç bir zaman konuşmalarımızda edebiyat yapar bir tarzda sosyalizmden bahsetmiyoruz, hatta onun için bizlere mesela mecliste ders verir gibi konuşuyor diyorlar, biz de diyoruz ki demagoji konuşmuyoruz, ders verir gibi konuşuyoruz. Sözlerimizin muhtevası ağır olmalı, muhtevası ağırlık taşımalı. İleri sürdüğümüz fikirler ağırlık taşımalı. Yoksa sıfatlarla boş olan şeye ağırlık veremezsiniz. *(Alkışlar)* Mesele nutuk atıp, efendim, biz ölümü bile göze alırız, biz sehpaya bile gideriz değil, zaten aslında biz sosyalistler ölümü değil, dava uğruna yaşamak ve davayı gerçekleştirmek istiyoruz. *(Bravo sesleri, alkışlar)* Yoksa birtakım atıp tutmalarla meseleler hallolunmaz. Asıl mesele zor durumlarla karşılaştığımız zaman, işte Akhisar gibi, işte Gültepe gibi, Bursa gibi, işte Eskişehir'deki, Antep'teki tevkifler gibi durumlarla karşılaştığımız zaman cesaretimizle, soğukkanlılığımızla ve vakarımızla ve haklarımızı kanun çerçevesi içinde sonuna kadar müdafaa etmekle sertliğimizi ortaya koruz.

Bir de kitle partisi mi, doktrin partisi [mi] gibi şeyler ortaya atıldı. Her ikisi de partimiz [...] *[Belgenin bir sayfası eksik]*

Şimdi burada en son olarak hem şu kontenjan meselesini ele alacağım, hem bu mesele dolayısıyla TİP ne cins bir partidir, ne şartlar altında çalışıyor, bunu gözden geçireceğim. Kontenjan koymak doğrudur yanlıştır, bunun münakaşasını yapmayacağım. Yalnız bazı hususları hatırlatacağım ve sosyalist prensipler bakımından mühim olan bazı tahlil yanlışlarını belirteceğim. Bir kere, arkadaşlar, her birimiz partiye girerken partinin tüzüğünü ve programını kabul ettiğimizi beyan ediyoruz. Fakat öyle anlaşılıyor ki merkeze tenkitler ileri süren -bilhassa bu kontenjan mese-

lesine ait- arkadaşlar tüzüğü okumadan imzalayarak girmişler de yüzde 5 kontenjandan şikâyet edildi. Halbuki siyasi partiler kanunundan önce yürürlükte olan tüzüğümüzün maddesine göre bizim tüzüğümüz genel merkeze yüzde 5 değil, yüzde 10 kontenjan tanımıştı ve o tüzük maddesi de birinci genel kongrenin kabul ettiği bir tüzüktür. Demek ki o tarihlerde, yani bundan 6 ay öncesine kadar partiye girmiş olan üyeler merkezin yüzde 10 kontenjan hakkı olduğunu kabul ederek partiye girmişlerdir. Siyasi partiler kanunudur ki bu kontenjanı yüzde 5'e indirdi.

Neden acaba yüzde 10 kontenjan konu? Arkadaşlar, her zaman diyoruz, bizim parti öbür partiler gibi değil, program bakımından değil, amacı bakımından değil, oyları kazanma bakımından değil, çalışma metotları bakımından değil, teşkilatı bakımından da değil. Bizim partimiz bugünkü toplumun çerçevesi içinde oy avcılığı ile iktidara gelmeyi düşünmediği, emekçi halkı demin anlattığım anlamda teşkilatlandırıp bilinçlendirmek, inandırmak suretiyle iktidara gelmek istediği için ve bugünkü düzeni temelden değiştirmek amacını açıkça söylediğinden dolayı hâkim çevrelerin baskısı, tecavüzü altında bulunduğu için her sosyalist parti gibi bizim partimiz de safları çok birbirine sıkışmış, kenetlenmiş, disiplinli olarak çalışmak mecburiyetindedir. Kısacası bizim parti de demokratik merkezîyetçilik prensibine göre çalışmak mecburiyetindedir, öyle çalışır ve organlarımızın kuruluşu öyledir. Bunu böylece bilelim. Bu bütün sosyalist partilerin çalışma şartlarının doğurduğu bir zorunluluktur, demokratik merkezîyetçilik. Partimiz demokratiktir, nerede? Bütün organları serbest seçimlerle teşekkül eder, demokratiktir. Organlar kendi kendilerine bütün meseleleri serbestçe tartışır ve serbest iradeleriyle karara bağlarlar. Demokratiktir. Bütün organlar tüzüğe uygun olarak kongrelerde en geniş şekilde eleştirilirler ve hesap verirler, gerektiğinde düşürürler. Binaenaleyh parti demokratiktir. Fakat organlar bir kere teşekkül ettikten sonra partinin işleyişi ilçe, il yönetim kurulu, yürütme kurulu kademelerine göre disiplinli bir şekilde ve her kademe daha yüksek kademelerin direktiflerine yüzde yüz ve mutlak surette uyarak işler. Tenkit hürriyeti demek, her önüne gelen insanın sorumsuzca her aklına geleni söylemesi demek değildir. Hürriyetler sorumluluklarla beraber gider. Sorumluluğu yüklenen insanın aynı zamanda aslında tenkit etmek hürriyeti vardır. Sorumsuzca başıboş, her rast geldiği yerde istediğini söylemek bir tenkit hürriyeti değildir, af buyurun, bir lafazanlıktır. Çünkü sosyalizmde tenkidin de bir fonksiyonu, bir işe yaraması vardır. Tenkit etmek için tenkit etmiyoruz. Çünkü biz bir fikir kulübü değiliz. Fikir kulübü olsak -tabii fikir kulübünde de vazifemiz fikirleri tartışmak ve birtakım neticelere varmak- o onu söyler, bu bunu söyler, bir meseleyi üç hafta görüşürüz, başka işimiz yok, fikir kulübüyük. Biz bir politik aksiyon örgütüyük. Bizde münakaşalar, tenkitler daima aksiyona, eyleme müteveccih olarak yapılır. Sırf tenkit olmak için yapılmaz. Bu işi nasıl daha iyi yürütebiliriz diye yapılır ve tenkitler muhakkak surette sonunda bir karara bağlanır, bir yere getirilir ve ondan sonra uygulamaya geçilir ve bu sosyalizmin en temel kuralıdır. Sosyalizmden çok bahsedildi ya, toplumsal gelişme kanunlarına, şuna buna gelmeden evvel en temel prensibi budur. Bilimsel sosyalizmi diğer sosyal bilimlerden ayıran fark böyle formüle edilmiştir. Bilimsel sosyalizm ortaya konuncaya kadar diğer sosyal bilimler yalnız gerçeği ifade etmekle, yansıtmakla yetinmiştir. Halbuki bilimsel sosyalizm bir bilim olarak yalnız

gerçeği ifade etmek, gerçeği yansıtmakla yetinmez, aynı zamanda gerçeği değiştirir. Yani eyleme inkılap eder, eylem haline gelir. Sosyalizmi bilginin felsefesi olarak bütün diğer fikir sistemlerinden ve bilimlerinden ayıran temel nitelik buradadır. Binaenaleyh partimizde tenkitlerimizi böyle sorumsuzca, ilçede otururken, orada otururken, bilmem nerede otururken en hassas konularda aklımıza geleni, aklımıza geldiği şekilde değil, sözlerimin başında işaret ettiğim sosyalist tenkit kıstaslarını göz önünde bulundurarak ve daima bu tenkidi olumlu bir neticeye bağlayıp, uygulamaya, aksiyona geçirmek düşüncesiyle tenkit edilir. O zaman tenkidin kıymeti vardır ve öyle tenkit sosyalist tenkittir.

Şimdi dedim ki bizim partimiz, demokratik merkeziyetçi bir partidir. Böyle olmak zorundadır, yoksa mutlaka hasıl bir çerçeve içinde bu mücadeleyi başarıyla sürdürebilmeye imkan yoktur. İşlediği sırada merkeziyetçidir, ama kurullarda hesap verir, beğenilmezse düşürülür, kurullarda tenkit edilir, fakat iki arada yukardan aşağıya direktiflerle ve sıkı bir disiplin içinde çalışmak mecburiyetindedir. Şimdi bu böyle olunca yönetici kadro meselesi gayet önemlidir. Hepiniz ilçelerdeki ve illerdeki tecrübenizden biliyorsunuz ki, iyi yönetici kolay kolay yetişmiyor, zor yetişiyor ki zaten sosyalist hareketler için değil yalnız, bütün hareketlerin başarıya ulaşması için yönetici kadro önemlidir.

Mesela bakın Nazi Almanyası'ndan bir misal vereceğim. Nazi Almanyası'nda Hitler iktidara gelmeden önce sol kanat partilerinin, çeşitli partilerinin son seçimlerde aldığı oy miktarı 6 milyonun üzerindeydi. Şimdi zannedildi ki Hitler iktidara geldikten sonra 6 milyon oy alacak kadar gelişmiş olan sosyalist hareket muhakkak bir yerden bir şeyler, bir zorluklar verir. Biliyorsunuz ki Nazi Almanyası'nın da çıt çıkmadı. Harp oldu, yenilgiye doğru gitti, dış dünya dediler yahu Almanyada sosyalist hareket çok gelişmişti, sendikalar çok gelişmişti, muhakkak harbin sonuna doğru bir iç isyan, bir şey çıkacak, çıt çıkmadı. Ne oldu? Hitler rejimi o sosyalist partilere oy vermiş 6 milyon insanı tarayıp tecrit kampına mı gönderdi? Yoo. Ne yaptı? Drijan kadroları topladı, yöneticileri topladı. Onları temerküz kampına gönderdi ve iş tamam...

Çünkü, demin söylediğim gibi, bir parti, bir teşekkül bir vücut gibidir, eli, ayağı, karnı, başı vesairesi hep beraber işlerse işler. Hele aklı dimağı işlemezse, şuuru kaybederse, o zaman vücut bir işe yaramaz. Taban çok önemlidir, tabansız teşkilat yürümez, ama tabanın kuvvetini örgütlemek, etkin hale getirmek de her kademedeki yöneticilerin vazifesidir. Ayrıca bunlar dışardan empoze edilmiş insanlar değil ki... Merkez şunu yaptı, kontenjan şu oldu, bu oldu... Kim bu insanlar? Dışardan size zorla getirilmiş insanlar mı? Sizin içinizden çıkmış arkadaşlarınız. Böyle bir genel kongrede gizli oyla bir yönetim kurulu seçmişsiniz, o yönetim kurulu da gizli oyla bir yürütme kurulu seçmiş sizin içinizden ve şimdi hesap veriyor. Beğenmezseniz düşürebilirsiniz. Nedir böyle iki kamp gibi merkez, taban ayrı mı? Vay efendim, kontenjan merkezden gelmiş. Geldiyse, bu merkezdeki arkadaşlar sizlerin oyu ile ve iki defa süzgeçten geçerek geldiği için bu partinin demek ki sizlerce o mevkilere en layık görülen insanları olmuştur. Binaenaleyh nedir bu ikilik? Merkez sizlerden ayrı bir şey mi? Merkez sizlersiniz. Demokrasi, santralizm usulü ile işleyen bir sosyalist parti. Kendi bakımından davayı en iyi yürüteceğine kani olduğu elemanları

bu kanaatinde yanlış yapabilir, yani filan insanı seçmekte bir hata edebilir. Hata- yı münakaşa etmek ayrı şey, prensibi söylüyorum ben, prensip münakaşa edilmez. Elbette ki parti kendi müşahade ettiği kadro elemanlarını bir meclis çalışması gibi muhakkak başarılı olarak yürütülmesi gereken yere getirmeye çalışacaktır. Bu onun vazifesidir ve bunun içindir ki bizim partinin esas tüzüğü yüzde 10 kontenjan tanı- mıştır ve herkes partiye girerken bu tüzüğü kabul ettiğine göre bunu da kabul etmiş bulunmaktadır. Eleştirebilirsiniz, filanca başarılı oldu, filanca başarılı olmadı, şunu seçelim, bunu seçmeyelim yahut tümü başarılı olmadı yürütme kurulunun, hiçbiri- ni seçmeyelim diyebilirsiniz; bu hakkınız, ama prensibi münakaşa edilmez.

Bu kontenjan meselesini ortaya atan arkadaşım, bilim metodu bakımından iki tane büyük yanlış yaptı. Birincisi, rakamlar falan okudu ve bütün bu oy karışıklık- larını adayın yerli aday oluşuna veya kontenjan adayı oluşuna bağladı. Bu bilim ba- kımından, sıfat kullanmayayım, büyük bir yanıltı. Burada bir hadise var, değişme gösteriyor illerden illere. O hadiseye acaba tesir eden kaç sebep var? Tek bir sebep mi? Bir hadisenin, bu ilimde en basit usuldür, bir hadisede beş tane amil sebep tesir ediyorsa, bunların içinden dört tanesini göz önüne almayıp bir tanesini göz önüne almak, ondan sonra bu neticeyle onun arasındaki değişmeye bakmak, bu bilimsel bir metot değildir. Sıfat kullanmayım ne olduğuna, fakat bilimsel metot değildir. Nerden biliyor diğer dört elemandan olmadığına? Bilimde bu gibi değişiklikler kontroller altında yapılır.

Bakin, burada, öğrenciyken başımdan geçen bir hadiseyi anlatayım. İstatistik dersine girmiştik ve birtakım hadiseler arasındaki bağlantıları rakamlarla tahlil usullerini öğretiyordu bize hoca. Öğretti formülünü filan, sonra tuttu bir kısım ra- kam verdi, değişiyor seneden seneye o rakamlar, diğer bir kısım rakam verdi, değiş- yor seneden seneye o rakamlar, diğer bir kısım rakam verdi o da seneden seneye de-ğişiyor. Şimdi dedi ki size öğrettiğim matematik usulle reform diye bu iki değişme birbirine ne dereceye bağlı, bunu dedi, hesap edin dedi. E, biz de hesap ettik, geçmiş gün yalan olmasın ama yüzde 90 bir bağlılık bulduk ki, istatistikte bu yüzde 60-65 bir bağlılık bulunursa iyidir yani. Şimdi dedi ki, bundan ne netice çıkarıyorsunuz, demek ki şu sütundaki hadiselerin şu şekilde değişmesi, bu sütundaki hadiselerin değişmesine bağlıdır. Bu sütundaki hadiseler böyle değiştiği için buradaki böyle değişmiştir. Bu neticeyi çıkarıyorsunuz, değil mi? dedi... E, öyle dedik yani. Şimdi ben size bunların ne olduğunu söyleyeyim mi? dedi. Bu birinci kısımdaki rakamlar Mişigan eyaletindeki öğretmenlerin beşer sene arayla diyelim, maaşlarının artışı, bu ikinci kısımdaki rakamlar da dedi, geçen sene aynı eyalette içki sarfiyatının artışı. Şimdi dedi, bu vakaya göre, öyleyse çıkar, kalkar vilayet meclisinde şöyle bir tez savunabiliriz: efendim, öğretmenlerin maaşlarını artırmayalım, çünkü maaşları art- tıkça fazla içki içiyorlar diyebiliriz. Tabii ki diyemezdik, çünkü iki hadise arasında bir bağlantı olup olmadığını sadece senelerin değişmesini göz önünde bulundurarak tetkik edemeyiz. Sosyoloji bakımından birtakım incelemeler yapmak gerekir, diye- meyiz bunu. Sonra dedi ki bize profesör, onun için dedi, bilhassa bu biçim incele- meler yaparken istatistikte çok dikkat ediniz, çünkü dedi, dünyada üç çeşit yalancı- lar vardır: bir alelade yalancılar, birçok hınzır yalancılar, bir de öyle yalancı ki Allah tarafından dünyaya gönderilmiş olanlar: Bunlar da istatistikçilerdir. (Ön sıralardan

bazı alkışlar) Onun için böyle bazı işlerde bazı rakamlar almak, orada bilmem kontenjan şeyini almak, sonra efendim buraya kontenjan adayı geldiği için bilmem ne oluyor demek, bunun ilmi tahlille, mantıki tahlille hiç- bir ilişkisi yoktur.

Aynı arkadaşınız diğer büyük bir hata yaptı, bir sosyalist olarak. Kendisi küçük yaşlardan beri sosyalist olduğunu söylüyordu. Dedi ki biz tabana inanırız, aynen cümlesini kaydettim, tabandan gelen her isteğe boyun eğerez. Hayır arkadaşlar, ne halktan, ne de tabandan gelen her isteğe boyun eğmeyiz. Bir arkadaşımız değinmişti ki köylü dört hanımla evlenmek istese, e, halk istiyor diye buna hayır demeyecek miyiz? Biz tabandan gelen istekleri sosyalist açıdan değerlendirmek, manalandırmak ve eğer tabandaki arkadaşlarımız veya dışarıdaki halk kitlesi yanlış değerlendirmeler, yanlış mana vermeler yapıyorsa, onu düzeltmekle mükellefiz. Yani eğitim, eğitim diyoruz, eğitim dediğimiz bu zaten. Onu uyarmak, eğitmek ne demek, bu işte. Onun şu manada olabilen isteğini nazarı itibara alıp, yani onun isteklerinin bir temeli olduğu bir rahatsızlıktan meydana geldiğini, binaenaleyh karşılanması lazım geldiğini biliriz, fakat o henüz bilinçlenmediği, bilimsel bilgisi olmadığı için o isteğini yanlış yollardan ifade eder, yanlış çözüm yolları teklif eder, biz onları kabul etmeyiz, onu eğiterek o ihtiyacının sosyalizme ve gerçeğe uygun şekilde nasıl karşılanacağını ona öğretiriz. Bu mesele de sosyalist literatürde uzun uzun münakaşa edilmiştir. Emekçi halk kitleleri, işçi sınıfı kendiliğinden, yani bir örgütü, bir drijan kadrosu, bir eğitim sistemi olmadan kendiliğinden devrimci midir, değil midir diye uzun uzun münakaşa edilmiş ve olmadığı neticesine gelinmiştir. İşçi sınıfı ve emekçi kitleleri ancak kendi politik organizasyonu içinde, eylem içinde bir eğitime tabi olarak bilinçlenecek, gerçekleri görecekler. Binaenaleyh sosyalist açıdan tabandan gelen her isteğe boyun egeceğiz... Hayır. Tabandan gelen her isteği nazarı dikkate alıp ve o isteğe programlarımız ve sosyalizm açısından doğru çözüm şekli getiririz. (*Ön sıralardan alkışlar*) Böyle AP gibi her şey sizin oylarınızdır edebiyatıyla biz gerçeğe uygun olmayan bir atmosfer yaratmaya çalışmayız. AP de diyor, her şey milletin oyu ile. Milletin oyunun çokluğu bende, binaenaleyh ben milli iradeyi temsil ediyorum, ben istediğimi yapabilirim diyor. Biz karşı çıkıyoruz, hayır, milli iradeyle sen iktidara geldin, ama sen belirli bir müesseseler nizamı içinde bu iradeyi kullanabilirsin diyoruz biz. Binaenaleyh biz de tabanın isteği nazarı dikkate alırız, bizler reyle iktidara geliriz, yani iktidara gelmekten kastım yönetim kuruluna filan seçiliriz, sizler de üyeler olarak, yani vatandaşlara benzetirsek haklarına sahiptiriz, fakat hepiniz bu hak ve vazifelerinizi müesses nizam içinde, parti bakımından nedir bu tüzük, program ve onun organları çerçevesi içinde kullanırız. Yoksa hürriyetim var, partili değil miyim gibi demin de anlattığım gibi sorumsuzca parti organlarının dışında rastgele, bir sosyalist kritik ölçülerine uymadan aklımıza gelen şeyi söyleyemeyiz. Gerçekler acıdır. Gerçeği söyleyen acı söyler. Ama biz sosyalistler gerçekçi olduğumuz için her şeyi açıkça ortaya koymak durumundayız. Ben de kalkar edebiyat yapardım, her şey sizin oylarınızdır, her şey sizlersiniz diye, ama bu sosyaliste yakışmaz. Çünkü bu doğru ve gerçekçi bir söz olmaz.

Arkadaşlar, bir de, son olarak, sosyalizmde birlik meselesi ortaya atıldı. Sosyalistler arasında çatlak olmasın, birlik olsun. Elbette ki buna da bir temenni olarak iştirak etmemek imkânı yok. Ama mesela AP de diyor ki memlekette birlik olsun, hu-

zur olsun, diyor. Biz ne cevap veriyoruz? Diyoruz ki elbette ki memlekette birlik ve huzur olsun, ama birlik ve huzur birlik ve huzur edebiyatı yapmakla, bunu temenni etmekle olmaz. Huzuru ve birliği getirecek şartları meydana getirmek lazımdır. Biz de öyle, evet, sosyalist birlik olsun, çatlak olmasın, ama bu temenniyle meydana gelmiyor. Gene gerçekçi olarak meseleye baktığımız zaman şunu kabul etmek zorundayız ki bütün sosyal hareketler, bu arada özellikle sosyalist hareketler, iki çeşit mücadele vererek gelişir. Birisi dış çevreyle mücadele verir, ikincisi kendi içinde mücadele verir. Bu kaçınılmazdır. Kendi içinden mücadele verirken dikkat edilecek nokta bu mücadele parçalayıcı olmasın, bilakis bu iç mücadele hareketi daha duru, daha temiz, daha sağlam, daha yekvücut hale getiren bir mücadele olsun.

Ama iç mücadelenin bir ikinci sebebi ve şekli var. Dışımızdaki çevreler, bizi dağıtmak, eritmek isteyen hâkim sınıflar bizimle iki türlü mücadele ediyorlar. Birisi hepimizin bildiği gibi baskı metotları, korkutmalar, tehditler, taş atmaklar, iftiralar vesaire gibi. Bu mücadeleye karşı koymak kolay, çünkü açık. Fakat bir ikinci şekilde bizle [daha örtük] mücadele ediyorlar ki bunu anlamak, değerlendirmek ve bununla mücadele etmek zor ve de çok önemli onun için. O da partiyi içinden yıkmak ve bilhassa eğer yönetici kadrolarını tehlikeli buluyorlarsa, eğer yöneticiler bertaraf olursa bu parti yolundan sapabiliyor kanaatinde iseler yönetici kadroya karşı hedeflerini, oklarını çevirmek. Yönetici kadroların ne kadar mühim olduğunu bir teşkilat içinde size Nazi Almanyası'ndan misal vererek anlattım. Bunu yapıyorlar. Bu ikinci mücadele ve bunu partiye ajanlar sokarak yapıyorlar veya demin anlattığım anlamda iyi niyetli olarak fikir ayrılığı olarak parti içinde tenkitleri olan iyi niyetli insanları kötü niyetle, kötü istikamete çekiyorlar. Buna çok dikkat etmek lazım. Bu vaziyette birlik söz konusu olamaz. Bu vaziyette böyle insanları, böyle grupları varsa teşhis etmek ve onları bu hareketin içinden temizlemek lazım gelir. Başka çaresi yoktur. Dediğim gibi, birlik arzu edilir, şayanı temennidir, ama arzu etmekle olmuyor. İhtilafların bir kısmı normaldir, hatta bir sıhhat alametidir, ama sıhhat alameti olmayan, dışarıdan körüklenen gruplaşmalar da vardır. İkinci bir noktayı da işaret edeyim ki, fikir ihtilafları belirebilir parti içinde, ama gerçekten samimi partiliysek bunları sonradan ifade eder, sonradan müzakeresini yaparız. Niyeti ne olursa olsun, bir parti içinde bazı insanların kendi aralarında sıkı bir grup teşkil etmeleri ve en küçükten en büyük meseleye kadar daima yekvücut hareket etmeleri de pek müsamaha ile karşılanabilecek bir hal değildir. Hele bu grubu genişletmek için temaslar kurmaları, propagandalarda bulunmaları asla parti tüzüğü ile bağdaşabilir bir hareket değildir. Tekrar ediyorum, parti faaliyetleri tüzüğe uygun olarak parti organları içinde yapılır. Tüzükte yazılan organlardan başka organ yoktur ve gene binaenaleyh hiçbir grubun yeni bir organ yaratır gibi faaliyette bulunmasına cevaz yoktur. (Alkışlar)

Arkadaşlar, bu zor şartlar altında çalışıyor parti. Bu partinin en büyük tarihi önemi, bu partiyi kayalara çarptırmadan, sığıllara oturtmadan programdaki amacına selametle ulaştırmaktadır. Bütün yapılanları bu amaç bakımından değerlendirmek zorundasınız. Partinin selameti söz konusu olduğu zaman kimsenin gözyaşına bakılmaz. (Alkışlar, bravo sesleri)

[...]

Bu bizim, hem tarihe karşı parti bakımından vazifemizdir, hem memlekete karşı tarihi vazifemizdir. Çünkü bu memleketin yegane ümit ışığı, kurtuluş yolunu bu parti temsil etmektedir. (*Sürekli alkışlar, bravo sesleri*)

Biz iktidara doğru yürürken dünya sosyalist bilgisine, nazariyesine ve uygulamasına da katkıda bulunmuş olacağız ve o zaman Türkiye'ye dünyada ilk kurtuluş savaşını yapmış bir memleket olmak şerefine dünyada ilk defada demokratik yoldan sosyalizme ulaşmış ve sosyalizm meselesini çözmüş bir ilk az gelişmiş memleket olmak şerefini de katacaktır. Sevgilerimle. (*Şiddetli alkışlar, bravo sesleri.*)

Tüzük Tadilatı Üzerine Konuşma

Komisyonun bildirdiği tüzük tadilatının muhtevası üzerinde durmadan önce usul bakımından çok önemli gördüğüm bir noktayı belirtmek isterim. Belki şimdi işaret edeceğim usul bakımından olan aksaklık, şimdi burada düzeltilemez, buna imkan yoktur, fakat bu o kadar önemli ki gelecek kongrelerde tüzükle ilgili tadilat söz konusu olduğu zaman usul bakımından aynı hatanın yapılmaması için bu noktanın zapta geçmesini istiyorum. Teklifler büyük kongreye verilir ve teklifleri kabul veya reddetmek hakkı, salahiyetine büyük kongre sahiptir. Komisyon ancak bu teklifleri alır, bir araya getirir ve kendi görüşünü bildirir ve bu tekliflerden birini kabul etmek suretiyle veya isterse tadil yapmak suretiyle, ama o teklifleri de bu kongreye sunmak mecburiyetindedir. Teklifler kongreye yapılmıştır. Teklifleri kabul etmek veya reddetmek hakkı kongreye aittir. Usulünce yapılan herhangi bir teklifi komisyon kendi tasarrufu ile reddetmek hakkına haiz değildir. Halbuki mesela bizim ve arkadaşlarımızın imzası ile verilmiş olan tüzük tadilatı teklifi ikinci kongremizce ret veya kabul edilmesi lazım gelir. Komisyonca münasip görülmemiş ve kendilerine göre bir seçme yaparak teklifler arasında bir tek tüzük tadilatı teklifi getirilmiştir. Usul bu kadar eski ki meclise de aynı konuda çeşitli tadil teklifleri verildiği zaman meclise böyle gelir teklifler. Evvela bir broşür veya kitapçık halinde sahifenin ortası ikiye bölünmüş; bir tarafında hükümetin teklifi madde madde verilir, onun yanında komisyonun yaptığı tadilat teklifi madde madde verilir. Şayet bir başka milletvekili veya parti aynı konuda bir kanun teklifi vermişse o da ayrıca basılarak verilir. Mesela gecekondlu kanununda böyle dört tasarı birden geldi. Hükümetin tasarısı, komisyonun onu tadil şekli, yani komisyon raporu, CHP'nin geçen dönemde yenilediği tasarı, bir de Rıfat Öztürk Çine [Aydın] senatörü onun düzenlediği tasarı. Dördü bir arada geldi. Çünkü verilen bir kanun tasarısının verilmemiş addetmek, biz bunu münasip görmüyoruz diye istememek salahiyeti komisyonda yoktur. (*Alkışlar*) Binaenaleyh orada da aynı tüzük maddeleriyle ilgili tüzüğe uygun olarak verilmiş olan teklifler yan yana veya ayrı kâğıtlarda yazılacaktı, sonra komisyon bu tekliflerden bir tanesini aynen mi kabul ediyor, tadil mi ediyor, onu da kendi raporuna ekleyecekti ve burada bir madde hakkında verilen muhtelif tekliflerden birini kabul etmek veya reddetmek veya hepsini reddedip kendisi yeni bir tadil teklifini getirecekti. Halbuki şimdi komisyona verilmiş olan teklifleri komisyon resen tasarruf etmiş, verilmemiş gibi addetmiş, bu arada uygun gördüklerini arada kendisi bir tüzük tadili getirmiştir. Ama şimdi buna çare yok, bunun gelecek kongrelerde yapılmaması için

söylüyorum.

Şimdi muhtevaya gelelim. Komisyon sözcüsü dedi ki en sonlarında, bu nasıl şey, getirdiğimiz bu tüzük tadilatının tümünün reddi isteniyor. Bu maddelerde, tetkik edilen maddelerde doğru olan hiçbir husus mu yok? Hiçbir madde hakkında yapılan teklif isabetli değil midir? Arkadaşlar, tüzük tadilatı iki şekilde olabilir. Tüzük tadilatı vardır, tüzüğün esasına dokunmaz, binaenaleyh madde madde teferruatıyla ele alınır, düşünülüp kabul veya reddedilir. Tüzük tadilatı vardır, bir tüzüğün dayandığı esas ilkeleri değiştirmek ister. Bu böyle olduğu zaman, o zaman o tadilatı tümü ile ele almak ve artık orada filan maddenin üçüncü bendinin son fıkrasının bilmem nesi söz konusu değildir. Çünkü öyle bir tadilat getirilmiştir ki tüzüğün dayandığı ilkeler, dayandığı mantık değiştirilmiştir. Komisyonun getirdiği tüzük tadilatı bu ikinci neviden bir tadil tasarısıdır. Bizim halen cari olan tüzüğümüzün dayandığı ilke ve dayandığı mantık nedir? Buna girmeden şuna işaret edeyim ki hepimiz biliyoruz tasarısı... hatırlamak gereğiyle bu çeşit tüzük tadilatı gayet önemlidir, çünkü tüzük partinin yapısını ve işleyişini tayin eder. Böyle bir değişiklik getirildiği zaman, partinin yapısı, bünyesi ve işleme şekli değiştiriliyor demektir.

Bizim bugüne kadar muteber olan tüzüğümüzün dayandığı esas nedir? Ve hangi mantığa göre yapılmış, şekillendirilmiştir? Bu temel ilkeyi sabahki konuşmamda anlattım, kısaca müsaadenizle tekrar edeceğim, özetleyerek.

[Belgede sayfa eksik]

Şudur: Büyük sorumluluklarla beraber büyük salahiyetler baş başa gider. Organ-larınıza kongre dönemleri arasında veya yürütme kuruluna, yönetim kurullarının toplantıları arada son bir salahiyet vereceksiniz, tam bir hareket serbestiyeti vereceksiniz ki onlar tam bir güvenle acaba şöyle mi, acaba böyle mi derken hadiseler karşısında kesin tedbirler alabilsin, ama bu büyük yetkiler karşısında elbette bir sorumlulukları vardır ve biraz evvel bir başka arkadaşımın anlattığı gibi bu kurullar düşürülebilirler. Ama düşürebilmek keyfiyetiyle, böyle her an düşürülme tehdidi altında tutulacak hale getirilmemelidir. O zaman insan hiçbir iş yapamaz hale gelir. Şimdiye kadar cari olan tüzükte yönetim kurulu üç ayda bir toplanırken şimdi getirilen tadil teklifinde iki ayda bir toplanması öngörülüyor. *[Müdahaleler...]* Peki, yanlış okumuşum öyleyse, özür dilerim. Şimdiye kadar cari olan tüzükte merkez yürütme kurulu ve genel başkan üçte iki oy çoğunluğu ile düşürülürken, şimdi salt çoğunlukla düşürülüyor. *[İtirazlar... Başkan: Karşılıklı konuşmayın efendim.]* Lütfen okuyun, salt çoğunlukla diye okudum. *[Başkan: Sayın Boran, yalnız delegelere hitap edin.]* Efendim, sözcü bir şeye müdahale ettiği zaman, eğer hata yapmışsam hatada ısrar etmemek için dinliyorum. Ben böyle okudum ve samimi olarak böyle hatırlıyorum. Değilse, ellerinizde tüzük vardır, ben salt çoğunluk diye okudum, hatırlıyorum. Değilse özür dilerim, bakınız, kontrol ediniz lütfen.

[Başkan: Komisyon sözcüsünden rica ediyorum. Salt çoğunlukla mıdır? Yılmaz: (oturduğu yerden) Hayır efendim, salt çoğunlukla değildir.]

Efendim, lütfen o maddeyi okuyunuz.

[Madde okundu.]

Peki, salt çoğunluğu... Ben rüya mı gördüm? *(Gülüştürmeler)* Merkez yürütme kurulu salt çoğunlukla düşürülür, öyle mi efendim? A, peki affedersiniz başkan,

değilmiş, hatırımda yanlış kalmış, merkez yürütme kurulu salt çoğunlukla düşürülüyor. İleri sürdüğüm itiraz onun için de vaki. Çünkü merkez yürütme kurulu bu hiyerarşinin, piramidin en üzerinde olan ve partinin yürütülmesinde görevli olan bir organ. Bu organ böyle salt çoğunlukla, yani 40 kişiden 21'inin oyu ile üç ayda bir düşürülebilir hale gelirse bu yürütme kurulu nasıl bir güvenle harekete geçebilir bu şartlar altında? Daima akıllı fikri gelecek yönetim kurulu toplantısında olacaktır.

[Başkan: Müdahale etmeyin efendim. Rica ederim.]

Ne biçim müdahale ediliyor, ne biçim delegelik. O zaman iş yapamaz hale geliriz.

[Başkan Çetin Altan yeniden yerinden söz atmalara karşı delegeleri uyardı.]

Demin de söyledim, tam yetkiyle verecekseniz, bu anlattığımız mücadeleyi yürütmesi için, fakat gerekirse hesabını sorabileceksiniz. Bir misal vereyim, size şahsen bir iş verilse, mesela ben kadını, bana şu pastayı pişir deseler, ne dersiniz? Ben ne derim, peki ben gideceğim bu pastayı pişireceğim, geldiğim zaman beğenmeseniz kabahati benim, ama ben pastayı pişirirken yahut bir marangozluk işi falan yaparken siz bu vazifeyi vermiş olan insan o gözünüzün başında dursa işi yaparken gözü sizin elinizin oynaması üzerinde ve boyuna bir karışma durumunda; tuzunu çok koydun, suyunu az koydun, pasta öyle yapılmaz yahut marangozluksa planya böyle kullanılmaz [dese] o işin hayrı mı görülür? (Alkışlar, bravo sesleri)

Arkadaşlar, bu organlara getirdiğiniz insanlar sizin içinizden çıkma, sabahleyin de söyledim, size dıştan, size yabancı kuvvetlerin tepeden dayattığı insanlar değil. (Bravo sesleri, alkışlar) Oyunuzla seçmişsiniz, demek ki itimat etmişsiniz, öyleyse buyurun muayyen bir sürede o itimadınızda, o şahıs da serbest yetkilerini kullansın, pastayı pişirebiliyor mu, pişiremiyor mu gösterebilir size. Ama her an böyle ha şimdi başa müdahale edilecek, ha şimdi elimden alacaklar, [?] denecek olursa dünyanın en iyi aşçısı olsam ben de pastayı pişiremem. (Alkışlar)

Kaldı ki merkez yürütme kurulunu sadece bir araç haline getirmek, genel başkanın yetkilerini kısıtlamak, bu suretle yetkileri yönetim kuruluna toplamak, temerküz etmek suretiyle benim anlattığım yetkilerin ve salahiyetlerin dengeli ve kademeli bir şekilde kongre, yönetim kurulu, merkez kurulu, başkan arasındaki bu dağılışı şekli bozuluyor, dengesi bozuluyor, bütün ağırlık yönetim kuruluna getiriliyor ve merkez yürütme kurulu ve genel başkan hareket edemez. Bu keskin mücadelenin gerektirdiği seyyaliyeti, kesin kararlar alma kabiliyetini kullanamaz hale getiriyor. Çok rica ederim sayın delege arkadaşlarım, çok derin bir mesele karşısındayız. Bu böyle basit bir tüzük tadilatı meselesi değil. Sabahleyin anlattığım ve şimdi özetlediğim şartlar altında bu partiyi yürütmek, her an etrafımızda içimizden ve dışımızdan kurulan tuzaklara rağmen selamle beş senedir götürdüğümüz gibi götürebilmek için bu hususlarda çok dikkatli olmanız gerekir. Partinin selameti, selamle ve etkin bir şekilde işlemesi söz konusudur. Ben komisyondaki üye arkadaşlarımla iyi niyetinden asla şüphe etmiyorum. Her birini şahsen ayrı ayrı tanırım. Her birine ayrı ayrı hürmetin ve sevgim vardır, ama bu da bir gerçek ki iyi niyetle yapılan her hareket maalesef doğru bir hareket olmuyor. Sübjektif saiklarımızla yaptığımız hareketler sübjektif saiklarımız ne kadar iyi olsa hareketin neticesi objektif olarak değerlendirildiği zaman, objektif manasıyla sübjektif saik birbirine uymuyor. Yakın

arkadaşlarım bilirler, ben bu konuda çok hassas bir insanım ve daima bir İngiliz atasözünü tekrarlarım. Bence çok veciz bir atasözü, der ki o atasözü: cehenneme giden yol iyi niyetlerle döşelidir. Yani insanların iyi niyetlerle yaptığı hareketler bazen bütün iyi niyetlerine rağmen din bakımından büyük günahlar işlemesine mani olmuyor. Binaenaleyh tekrar alıyorum, tadil tasarısını getiren arkadaşlarımızın iyi niyetlerinden şüphe etmiyoruz, ama maalesef partinin selameti adına bu getirilen tadil teklifinin doğru olmadığını, hatta şu sıfatı kullanacağım, partimizin selamete işlemesi bakımından tehlikeli sonuçlar doğurabileceği kanaatindeyim. Bunun için sizden tekrar tekrar rica ediyorum, hislerinize kapılarak mücerret demokrasi fikirlerine kapılarak karar vermeyelim.

Partimiz hangi şartlar altında çalışır, bu şartlar altında bu çetin mücadeleyi verebilmek için ne gibi bir yapıya sahip olmalıdır ve ne şekilde bu yapının organları işlemelidir, ne gibi yetkilere ve sorumluluklara sahip olmalıdır; bunu gayet soğukkanlılıkla tartarak karar veriniz. Elbette biliyoruz ki bir sosyalist asla hislerine kapılmamalı, daima soğukkanlı olarak aklın mantığının ışığında karar vermelidir. Ve maalesef sözlerimi bitirirken şuna da işaret edeyim ki çok uzun zamandan beri “parti içinde liderlik hegemonyası var, demokrasi yok” gibi propagandalar yapılmaktadır. Bu partimizin etkin işleyişine tesir etmek hedefini gütmektedir. Partimizin etkin olabilmesi için, bu mücadeleyi verebilmesi için demin anlattığım mantığa dayanan bir yapıyla işlemek mecburiyetindedir. Sabahki konuşmamda sizlere sosyalist partilerde drijan kadronun ne kadar önemli olduğunu Nazi Almanyası’ndan misal vererek nasıl kitle hareketinin durduğunu söylemiştim. Yönetici kadroları beğenmiyorsanız, oylarınızla değiştirmek tamamen hakkınızdır, değiştirebilirsiniz. Ama kimi seçerseniz seçin yönetici kadro olarak, sizden ricam şudur ki partinin demokratik merkezîyetçilik ilkesine dayanarak kurulmuş olan yapısını ve mantığını bozmayınız. Teşekkür ederim. (*Alkışlar*)

TÜSTAV Arşivi